

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Vibybogen 2007

VIBY LOKALHISTORISKE FORENING

ibybogen 2007

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2007

Vibybogen 2007.
Årsskrift fra Viby lokalhistoriske Forening
18. årgang

Redaktion:
Tove Glud Rasmussen
Ole Linå Jørgensen
Harry Bjørnbak

Redaktionens adresse:
Viby Bibliotek, Skanderborgvej 170,
8260 Viby J.

Sats og layout:
HB Grafisk
Hasseltoften 62, 8361 Hasselager
Tlf. 86 28 13 21
Tryk: Kongsvang Bogtrykkeri A/S

Oplag: 875

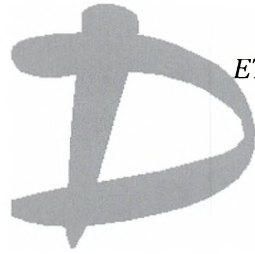
ISSN: 0905-801X

Løssalgspris: 75 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:
Hvor intet andet er angivet, er billederne udlånt fra Viby lokalhistoriske Samling

Forside:
Foto fra 1950erne. Aarhus Stiftstidende ankommer til Viby med dagens avis.

ETTE ÅRS VIBYBOG er sædvanen tro en samling af erindringer skrevet eller fortalt af personer, der på en eller anden måde har tilknytning til Viby. Oplevelser i Viby under 2. verdenskrig bliver fortalt af to veninder, og avisudbringning, tømmerhandel og skolegang er endvidere udførligt skildret.

En artikel om bådudlejning ved Århus Å er noget, de fleste friske, gamle vibydrøge vil kunne nikke genkendende til (jævnealdrende kvinders kendskab til denne ædle fritidsfornøjelse er nærmest lig nul).

Udover disse beretninger har Tove Glud Rasmussen en grundig gennemgang af Kongsvangkvarteret, der med sine mange spændende huse rummer en historie, som bliver godt understøttet i en artikel af Kongsvang Tømmerhandels sidste indehaver.

I år er der kommet så meget stof til bogen, at vi har måttet udskyde en artikel til næste år - det kan man da kalde et luksusproblem!

God fornøjelse.

***I*NDHOLDS- FORTEGNELSE:**

Valborg Jæger Jørgensen:

22 år med bådudlejning ved Århus Å 7

Verner Asholt:

O.P.Asholt - lærer og brugsforeningsformand 15

Else Vesterby:

Krigsbørn og efterkrigsbørn..... 25

Eva Bostrup:

Vi vinkede til jagerpiloterne..... 31

Hans Nielsen:

Træmand fik lært at danse 37

Finn Zachariassen:

En avisdrengs bekendelser 43

Tove Glud Rasmussen:

Et nyt villakvarter i Kongsvang..... 51

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling.... 63

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening .. 66

Indholdsfortegnelse over tidligere årsskrifter 69

22 år med bådudlejning ved Århus Å

Når man kører ad Ringvejen mellem Viby og Åby og passerer Århus Å, er det vel de færreste, der tænker over, at man kører på en bro. Broen er fra 1974 og blev bygget i forbindelse med anlæggelsen af Ringvejen.

Før den nuværende bro har der sikkert altid været en eller anden forbindelse over åen, men det er ved forgængerer til den nu-

værende bro, at en blomstrende bådudlejningsvirksomhed udfoldede sig i 1950- og 60'erne.

Vi har talt med den sidste bådudlejer, Valborg Jæger Jørgensen, som er 85 år og bor på Koltgården i Kolt. Her følger hendes beretning, som bringes uden tekster til de privatejede, stemningsprægede billeder:

Min mand, Henry, og jeg overtog forretningen i oktober 1950. Jeg kommer oprindeligt fra Esbjerg, hvor min far var slagter, men via flere forskellige adresser endte vi i 1939 i Århus i en lejlighed i Skolegade.

Her boede vi dog ikke ret længe, men rejste langt ud på landet, nemlig til noget, der hed Viby, hvor vi flyttede ind i en ejendom på Kongevej. Den lå næsten henne ved biografen og er forlængst nedrevet.

Jeg fik forskellige jobs som ung pige i huset, bl.a. var jeg tre måneder hos Søren Loft på St. Ravnsbjerggård sammen med hans søster Anna Loft, indtil han fik ansat en rigtig tjemestepige.

Giftemål og køb af bådudlejningsforretning

Jeg blev gift med Henry i 1950, og samme år købte vi forretningen på Nordbyvej.

Da vi startede bådudlejningen, havde vi 10 kanoer og 12 robåde, som vi lejede ud for halvanden krone i timen.

Det kunne vi jo hverken leve eller dø af, så Henry fortsatte med at arbejde som jord- og betonformand og jernbinder, mens jeg overtog det daglige udlejningsarbejde.

Jeg var ung og fyldt med energi og fandt tid til at bage boller og kringler, som jeg sammen med kaffe serverede i et hus ved åen - pris kr. 2,50.

Det blev alligevel for besværligt for mig

efter et stykke tid, for kaffe, kage, kringler, service osv. til tit over 50 mennesker skulle bæres derned, der var ikke indlagt vand, og bagefter skulle resterne, affald og brugt service bæres tilbage til hovedbygningen.

I stedet indrettede vi huset med billardbord, bobspil og andre spil, som de unge mennesker kunne forlyste sig med, mens de ventede på, at der blev både ledige.

Samme hus dannede ramme om dansantaften hver onsdag. Disse aftener blev meget populære, og der var som regel omkring 50 fremmødte, der dansede til medbragt musik eller selv spillede, men vi havde skam også topkunstnere på besøg - selveste Peter Belli har kigget indenfor.

Det gik altid pænt og ordenligt til ved disse aftener - der var aldrig slagsmål eller ballade - og det skyldtes nok, at jeg, selv om

jeg havde spiritusbevilling, kun solgte lyse øl og sodavand. Hvad de unge mennesker så gemte udenfor i krattet, kunne jeg ikke tage mig af.

Ej heller kunne jeg tage mig af, hvad der ellers foregik ude i krattet - jeg skulle ikke optræde som dydens vogter - men der var altså mange unge piger, der slog sig løs her ude i "ingenmandsland" mellem Viby og Åby.

Slikbod ved vejen

Oppe ved vejen havde jeg fra starten indrettet en is- og slikbod, men indtjeningen stod slet ikke mål med arbejdet (der var ikke megen fortjeneste på salmiakstænger og pinocchiokugler), så efter råd fra en kynisk etablerede jeg en pølsebod i stedet, og det kan nok være, det blev en succes. Jeg havde masser at lave, havde god fortjeneste og havde kunder, der kom helt fra Risskov for at købe mine pølser, som de sagde var noget ganske enestående

Bådudlejning

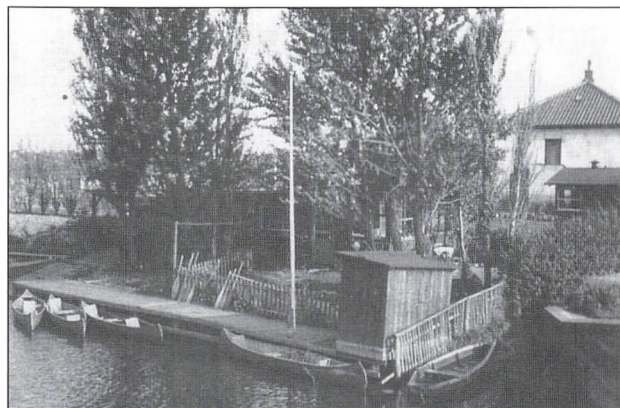
Det var alle mulige mennesker, der kom og lejede både. Der kom især mange store drenge, som tog på opdagelse ud på Brabrandsøen. De skulle være 14 år for at kunne leje en båd, og det er nok ikke alle, der har opfyldt dette krav, men selv om jeg fik deres navn og adresse, orkede jeg ikke at

kontrollere det, selvom jeg da tit kunne se den dårlige samvittighed lyse ud af øjnene på dem, fordi de ikke helt kunne tackle pludselig at være blevet et eller to år ældre.

Noget så latterligt som redningsudstyr i form af redningsveste o.l. var selvfølgelig ikke noget, vi brugte vores tid på at snakke om!

I weekenderne oplevede vi tit, at flere familier lejede robåde og med familiefædre ved årerne satte kursen mod Brabrandsøen, hvor kaffen med hjemmebagte boller, marmorkage og andet hjemmebag ofte blev indtaget i lagunen inde i en af de mange sivøer.

På hjemvejen fik de halvstore drenge som regel en grundig instruktion i roningens ædle kunst, mens moderen sad i agterstaven og passede på de mindre søskende, mens hun skældte ud på drengene, når de fangede for mange "ugler".

Prominente gæster

En af de mere kendte personer, der lejede både hos os, var skuespilleren, biografdirektør for Regina, Johannes Meyer. Han kom her flere gange, og altid med en ny, flot dame. Så roede de et stykke ud ad åen og gik i land og spiste en is - og det var da meget sødt...

De kendte brødre fra Kongsvang, Keblovskis, kom her ligeledes meget, og den første gang, jeg skulle skrive deres navne i protokollen var lidt af et mareridt, og til sidst gav jeg op og bad dem om selv at indskrive deres navne... men det var ellers et par ualmindeligt dejlige drenge.

En aften, ret sent, kom en ung mand og ville leje en kajak. Trods det sene tidspunkt fik han den og roede rask op ad åen.

Vi kunne ikke lukke forretningen, før alle både var kommet tilbage, og da han ud på de små timer ikke var dukket op, kontaktede vi politiet. Vi havde jo fået mandens adresse, og politiet tog ud til den, det var i Harlev, og her fandt de manden trygt sovende. Han forklarede, at han var kærtret med kajakken, men havde fået hevet den på land og var taget hjem for at tørre sig. Han havde mærkelig nok slet ikke tænkt på, at vi da meget gerne ville have haft besked.

En anden, lidt mere munter episode kan også fortælles: En søndag kom en blandet flok mænd ud og ville leje i alt fire robåde.

De havde flere store kasser med, som de sagde indeholdt instrumenter, som de skulle bruge til at øve sig med. Henry var lidt skeptisk med hensyn til den forklaring, men de fik da lov til at leje bådene.

De læssede kasserne med "instrumenterne" om bord og satte kursen ud mod Brandbrandsøen, og så hørte vi ellers ikke noget til dem i lang tid, men efter en tre timer vendte nogle af vore andre kunder hjem og kunne berette om et særdeles muntert selskab, der hyggede sig på åbredden et stykke vej oppe ad åen. Selskabet havde en del tomme kasser og flasker placeret omkring sig, og det var tydeligt, at det var flaskernes indhold af spirituøse forfriskninger, der var årsag til den opløftede stemning.

Henry og jeg afventede i spænding selskabets tilbagekomst, og efter endnu et par timer kunne vi høre en masse råben og hal-løj i det fjerne, og frem bag et sving på åen dukkede hele flotillen frem. I forstavnen på den første båd stod en stor, sværlemmet mand og svingede med en ølflaske, alt imens han råbte: "Jeg er Jesus, og jeg kan gå på vandet!"

Denne måske lidt selvovervurderende påstand gentog han igen og igen, indtil bådene var nået næsten frem til vores landgangsbro, hvor en større skare nysgerrige mennesker hidkaldt af larmen havde taget opstilling.

Opildnet af de mange tilskueres tilstedeværelse ville manden nu bevise rigtigheden af sin påstand og kravlede op på rælingen og trådte ud på vandet for at påbegynde sin historiske vandring. Det lykkedes mærkeligt nok slet ikke, og da vanddybden det pågældende sted var åens dybeste, og manden helt åbenbart ikke kunne svømme, sprang Henry resolut i vandet med alt tøjet på og fik efter en del besvær bjerget "Jesus" i land, for hvilket han modtog en stor klapsalve fra tilskuerne.

Det var i det hele taget noget problematisk med hensyn til folks ønsker om at medtage øl i bådene, for det måtte de altså ikke ifølge loven. De prøvede så ligesom "Jesus" og hans kumpaner at skjule det i kasser, tasker o.l.

Når vi så havde afsløret dem et par gange, fandt de meget snedigt ud af bare at gå eller cykle et stykke ud langs åen og oprette et

væskedepot i et buskads og derfra forsyne sig uden utidig indblanden.

Kajaktur uden frygt

Undertiden, når der ingen kunder var, eller vi havde skaffet en afløser, pakkede vi selv en madpakke og tog en tur på åen med ”10’eren” eller ”konebåden”. Det var en stor, solid robåd, som var en stor kontrast til de spinkle kajaker, som Henry, jeg og vores søn, Torben, sommetider benyttede til ture helt ind til Åboulevarden i Århus.

Det skal i den forbindelse lige bemærkes, at hverken Torben eller jeg kunne svømme, men jeg mindes ikke, at vi nogensinde var bange.

Forbud mod kajakudlejning

Op til omkring 1960 havde jeg 10 kajaker til udlejning, men det blev så forbudt, og det var jeg meget, meget glad for. Det var nemlig lidt af et mareridt, når en flok, det var mest unge mennesker, kom og lejede samtlige kajaker, for så skulle de selvfølgelig overgå hinanden i dumdristige manøvrer, såsom ”grønlændervending” o.l., og det var jo os, der stod med problemerne, hvis der skete en ulykke.

Konkurrenter og ophør

I de fleste af de 22 år, jeg stod for bådudlejningen, var vi to udlejere, en på hver side af

åen, men mine konkurrenter/kolleger holdt ikke så længe, og i årenes løb var der fire forskellige indehavere.

Årsagen til de forholdsvis mange ejere skyldes sandsynligvis, at hver vinter blev deres bådsplads og det lille, lavtliggende hus helt oversvømmet. Da den sidste endelig gav op, blev vi alene på stedet med meget langt til de nærmeste naboer.

Det generede os nu ikke, og vi blev der indtil 1972, da var Ringvejen, som den nu hed, blevet udvidet, og vores hus var kommet meget tæt på vejen, og vi var faktisk så plagede af trafikstøj, at det var umuligt at bo der mere. Når det var allerværst, kunne vi ikke engang tale i telefon. Vi gik derfor i forhandlinger med kommunen, som tilbød os 90.000 kr. som compensation, hvis vi ville nedlægge forretningen og flytte.

Vi syntes, beløbet var for lille, men følte os tvunget til at slå til, og for pengene købte vi et lille husmandsbrug i Tingbæk ved Bjertringbro, og jeg fik arbejde på pumpefabrikken Grundfos.

Købet af husmandsstedet viste sig at være en fejltagelse, for et sådant sted kræver jo, at man passer det og har kendskab til landbrug, og hverken Henry eller jeg var landmænd, og da Henry, der led af eftervirkninger af en arbejdsulykke, døde af en blodprop den 4. maj 1980, solgte jeg stedet og via et kort ophold i Galten havnede jeg i

Råhøjparken i Stautrup, hvor jeg boede i 14 år, indtil jeg flyttede her til Koltgården, hvor jeg helt tilfældigt kom til at bo dør om dør med min søster Rigmor.

Her sidder jeg så og mindes de hårde, men pragtfulde år ved åen, hvor jeg mødte de mange dejlige unge mennesker, som jeg senere, da jeg var mere mobil, ofte blev stoppet af i f.eks. Bilka. eller andre steder.

Jeg kunne selvfølgelig ikke kende dem igen, men de genkendte mig og ville gerne tale med mig om deres minder fra åen, og det tager jeg da som et tegn på, at jeg nok har betydet et eller andet for dem - og det er nu ganske rart at tænke på...

2.A. Viby Skole 1928. Klasselærer O.P. Asholt

1. række øverst fra venstre: Kaj Knudsen, Verner Asholt, ?, Erling Rasmussen, ?, Alf, Folmer, Niels Rasmussen, ?.

2. række: Kaj Elsborg, ?, Tage Hinge, ?, ?, ?, Julius, Emanuel, Thor Vinter Poulsen.

3. række: Dagny Nielsen, Tove Uth Pedersen, ?, Gerda Rasmussen, Svend, ?, ?, Børge Hansen, ? Herbert.

4. række: Ellen Holmboe, Elna Krogsholm, Rosa Jensen, Asta, Jessie, Ella, Inge.

VernerAsholt

O.P. Asholt - lærer og brugsforeningsformand

En gang jeg var hjemme på ferie, og vi sad ved middagsbordet - bare min far, min mor og jeg, og mor snakkede løs "for nogen skal jo sige noget", som hun sagde, og far som sædvanlig ikke var af mange ord, og jeg slet ikke, stillede jeg ham et ganske almindeligt spørgsmål om hans barndom.

Det skulle jeg ikke have gjort, for mor for op og sagde, at det skulle jeg ikke spørge ham om, for hans familie var jo bare husmænd. Underforstået, at hendes sandelig var rigtige gårdmænd. Så det kom der ikke noget ud af. Jeg syntes bare, at far skulle have en chance for at komme til at fortælle lidt om sin familie...

Mange år senere, da de begge var døde - ja senere endda - og jeg var blevet pensioneret, fandt vi efter dem et og andet frem. Mor havde nemlig omhyggelig gemt slægtshistoriske artikler vedrørende hendes slægt på Stevns, klippet ud af "Østsjællands Folkeblad", nogle var ret omfattende endda, samt

et stilehefte med en masse af det, jeg ikke havde gidet høre på tidligere.

Fra far var der en liste over hans data, en kortfattet, omhyggelig skrevet sammenfatning af hans levned, en udskrift fra en

O.P. Asholt fotograferet som 78-årig i 1955.

FOTO I PRIVATEJE.

tidlig udgave af hans bedstemors stamtavle, samt ikke mindst en gammel bibel med flere generationers notater om børnefødsler; altså nok at studere, da jeg først fik interessen vakt.

Ikke helt almindelige husmænd

Min fars slægt var absolut ikke blot bare husmænd. Hans egen far og igen hans farfar havde været virkelig driftige landmænd. De virkede i Vendsyssel på egnen syd for Dronninglund.

Fars far, Peder Christian, havde været tjenestekarl på en større gård i Try, der som nabo havde et lille husmandssted i en rydning i skoven kaldet Sandhuset. Da husmanden døde, arvede datteren, Marie, stedet, og Peder Christian giftede sig med hende. Han beholdt stedet nogle få år og mageskiftede det derpå med et udstykningssted noget længere østpå mellem Rørholt (der da hed Bolle) og Melholt. Han drev det op og kunne efterhånden tilkøbe sig jord fra naboer til den ene og anden side. Hans fader, Ole, havde i sin tid mageskiftet sin fødegård, Fårbak i Øster Hassing, med den bedre nabogård, der dog var stærkt forgældet. Ole havde igen mageskiftet med en gård i nabosognet Ulsted, som han straks gik i gang med at udstykke i adskillige parceller. Derved tjente han så meget, at han kunne købe hele to gårde i Gammel Kirk i

Dronninglund sogn. Det var altså ikke folk at kimse af, som var fars aner!

Oles kone, Cathrine, var af Carstenslægten og gjorde Oles handler med udstykninger færdige, da han døde fra dem ved en ulykke (men det med hendes slægt er en anden historie).

Cathrine fik betydning for far derved, at hans moder, omtalte Marie, døde ung i barsels seng med det næste barn. Bedstemoder Cathrine trådte så til som reservemor, skønt Maries egen mor endnu levede, men hun var svagelig og ude af stand til at føre hus.

Tidligt ud at tjene

Som tiårig kom min far ud at tjene forskellige steder. Han skulle gå til præst og bo hjemme, men i stedet fik han tilbud om at blive lærling hos den lokale købmand.

Det var han meget med på og var der en sommer, men hans far, der i nogle år havde været enkemand, giftede sig nu med nabosens datter, og hun syntes ikke, at den store dreng skulle gå fire år som lærling uden løn. Derfor kom han igen ud at tjene på forskellige større gårde i omegnen.

Det sidste år var han på session om foråret og blev taget som trænkonstabel med møde til efteråret i Århus på artillerikaserne.

Den mellemliggende tid benyttede han til at tage en sommer på Ladelund Landbrugs-

skole mellem Brørup og Vejen. Her traf han godsejer Aksel Jarl fra Rodskov Strandgård, der anbefalede ham at komme til ham om efteråret og overtage jobbet som kontrolassistent, da de skulle skifte til november.

Mødt på artillerikasernen blev han udtaget til befalingsmandselev og gennemgik denne skole om vinteren og var en af to heldige, der blev sendt til København til videre uddannelse til befalingsmand, dvs. underkorporal.

Derefter kom han til Rodskov som kontrolassistent, men han havde da tænkt på at blive højskolelærer, for kontrolassistenter var ikke så godt lønnede, at de kunne stifte familie på det, hvor betydningsfuldt det end var for at højne mælkeproduktionens kvalitet.

Han gik derfor en vinter på Elev Højskole, og ville derfra fortsætte på Askov Højskole. Men om foråret besøgte han igen Aksel Jarl, der var formand for kontrolforeningen. Han opfordrede ham nu til at blive bestyrer hos hans forældre på herregården Løndal ved Brædstrup, hvor bestyreren skulle ind som soldat.

Barsk konferensrådinde

På herregården herskede en barsk dame, Jarls moder, konferensrådinde Anna Plenge

Bryllupsbillede fra den 15. april 1911.

FOTO I PRIVATEJE.

Jørgensen. Hun blev noget skuffet over, at min far ikke ligesom sin forgænger faldt på knæ for hende, men havde sine egne ideer om driften. Bl.a. reddede han en våd høst ved at køre den ind i laden, og ved efterhånden som dyngerne blev højere at hejse nogle drænrør op igennem dem og derved lave udluftningskanaler.

Kendte sønner og kunstnere

Fruens to sønner var godsejer Aksel Jarl og billedhuggeren Viggo Jarl, der var jævnaldrende med min far (født 1879) og senere kendt for sine skulpturer af idrætsfolk ved Århus Stadion.

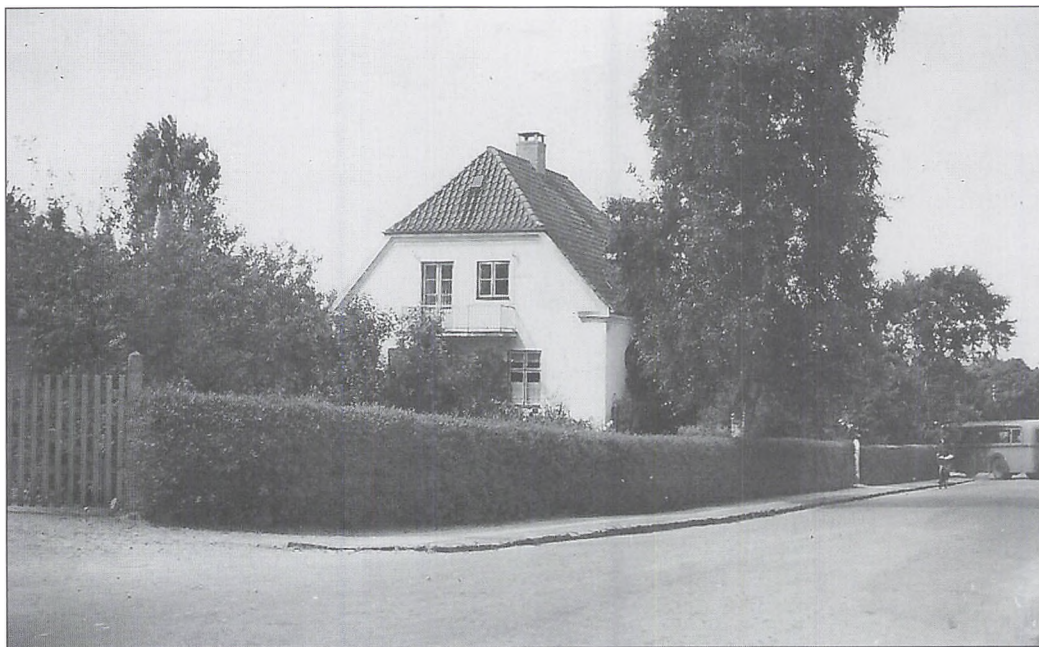
Billedhugger Anders Bundgård kom også på besøg dér. Han arbejdede netop med forstudier til Gefionspringvandet. Far var her den, der trak de store tyre ud, så Bundgård kunne studere dem.

Efter Løndal søgte min far igen stilling som kontrolassistent, nu i Fårup ved Sdr. Onsild. Det var stadigvæk et job, man ikke kunne stifte familie på. Derfor brød han

efter et par år af, var først tre måneder på Ask Højskole og søgte dernæst ind på Wintners Seminarium i Silkeborg for at uddanne sig til lærer, selvom han nu var næsten tredive år. Han havde som yngre derhjemme været meget afholdt af børnene, som en bekendt senere fortalte mig, og så mente han, at han havde et så godt helbred, at han kunne blive ved så meget længere...

Efter tre år fik han sin lærereksamen i 1909 og forlod seminariet efter at have aftalt med en af pigerne fra første klasse at mødes igen til et kammerattræf, der skulle være i Næstved samme sommer.

Han skulle cykle derover sammen med en

*Kirkevej 14
i Viby
fotograferet i
1953.*

FOTO I PRIVATEJE.

kammerat. Denne svigtede imidlertid, så Ole kom alene. Karen, som pigen hed, og som senere blev min mor, var så sød at invitere ham med sig hjem bagefter til Stevns.

Turen dertil foregik på cykel. Man cyklede meget den gang trods de elendige veje, der må have været. Mor har senere skrevet, at hun engang på vej hjem på ferie havde overnattet både hos en kammerat ved Fredericia inden Lillebæltoverfarten og næste gang i Sorø. Andetsteds skriver hun, at hun hørte det første bilhorn give genlyd i bakkerne ved Silkeborg.

Hun havde, før hun begyndte på seminariet, været kokkepige hos forstanderen på Askov Sløjdscole sommeren 1907, mens der var et sommerkursus for højskolelærere på Askov Højskole.

De vordende højskolelærere boede og spiste på Sløjdscolen, og det var hårdt arbejde at være kokkepige.

Hun skriver selv fra Askov: "Nu var jeg begyndt at spekulere på at uddanne mig til et selvstændigt erhverv".

Fra november gik hun selv som elev på højskolen som forberedelse til seminariet, som hun nu havde bestemt sig til.

I 1908 gik hun derhjemme og fulgte undervisningen på Magleby skole, for så året efter at rejse til Silkeborg og her endda være på et repetitionskursus før indmeldelsen i 1909.

Lærervikariat i Randers

Far fik efter sin eksamen et vikariat i Randers. Han kom imens af og til på besøg i Silkeborg og hun i Randers. I julen var han til præsentation på Stevns, hvor de syntes godt om ham, og en forlovelse kom så i stand om foråret på hendes fødselsdag.

Da de begge var ældre, 27 og 33 år(!), var der ingen grund til at vente flere år med at gifte sig. Mor fortsatte læsningen en tid, men afbrød så sin skolegang om efteråret.

Ansættelse som lærer i Viby

Om min fars ansættelse skriver mor: "O.P.O. søgte nu embede, så vi kunne gifte os. Den første indstilling i Hostruphuse bragte ikke embede, hvad vi den gang var kede af - men bedre blev det jo, da han fik pladsen som femtelærer i Viby J. - Da var H.C.Olsen førstelærer, Thøger Rasmussen nr.2, (Søren) Hansen nr.3, Willesen nr.4, Østergaard Vikar, frk.Faarvang og Juliane Petersen lærerinder."

Min far blev ansat i Viby 1.okt.1910 og boede som ungarl først til leje på et værelse i en villa nær jernbanen på Bjørnbaksvej, indtil brylluppet om foråret 1911 ("Festligt bryllup i Magleby skovmark påskelørdag med nærmeste slægt, i sol og blæst").

De flyttede ind i en lejlighed på Kirkebakken 5 (Fredenshus), hvor deres første børn blev født. "Indtægten var ikke ret stor -

8900 kr. om året - men snart steg den en smule, og lidt ekstra kom til".

Efter nogle få år sad far så godt i det, at han i 1914 kunne købe huset nedenfor i nr. 3 (Solhøj) efter pastor Zinn. Ved siden af huset ud mod den senere Kirkevej var der et engstykke, som kun var til fornøjelse for en hest, der græssede der. I 1917 fik far skøde

på engstykket og gav sig til at dyrke det op (urtehaven, som mor kaldte det), for så i 1924 at få arkitekt Alfred Mogensen til at bygge villa på det (samme arkitekt som senere bl.a. stod for byggeriet af Folkebiblioteket i Mølleparken i Århus).

Den gamle villa på Kirkebakken blev overtaget af den unge fabrikant Lystager. Som nyetableret sad han hårdt i det i begyndelsen, og en termin var han ikke i stand til at betale, men fik overtalt far til i stedet at modtage et stort maleri af Stender. Dette fik en central placering over vores klaver.

Navneforandring

Viby var i en oplomstringsperiode. Det ser man bl.a. af, at da far blev lærer, var antallet af lærere i stigning. Efter hvad han selv sagde, var han nr.fem i rangordenen.

Man brugte kun efternavne. Således blev den gamle skoleinspektør, H.C.Olsen, kun kaldt "gamle Olsen", hans søn, der også var lærer, for "unge Olsen", medens far, som var født Ole Peter Olsen, blev kaldt "nye Olsen". Men da der så blev ansat endnu en Olsen (nok ikke en lærer), meldte han pas og søgte navneforandring. I 1915 fik han bevilget efternavnet "Asholt", men blev ofte blot kaldt "O.P.".

O.P.Asholt fotograferet foran "sin Brugs" ca. 1952.

FOTO I PRIVATEJE.

Mine ældre søstre, som var døbt Olsen, fik en tilføjelse i kirkebogen om forandringen.

Navnet havde han selv konstrueret ved at kombinere bynavnene Asaa og Melholt fra hjemegnen.

Efteruddannelse og sparemærkebøger

Som lærer uddannede far sig yderligere ved deltagelse i forskellige fagkurser, såsom gymnastik, sløjd og tegning. På skolen virkede han foruden i almindelige fag især som tegnelærer. Derudover fik han lært sig nogle praktiske håndværk for amatører, bl.a. bogbinding, som han syslede med derhjemme, og hvor vi børn også tog del i, og som jeg tog op som pensionist, da jeg arvede hans værktøj.

En speciel interesse havde han for spare-sagen. Han administrerede salg af "sparemærker" à 10 øre, som børnene kunne købe og klæbe ind i deres "sparemærkebøger" til senere udbetaling. På den måde kunne de selv se og mærke, hvad det kunne blive til ved opsparing.

Karriere i brugsforening og sygekasse

Meget hurtigt efter sin ansættelse i Viby gjorde min far sig nyttig med sine mange talenter og blev en offentlig person allerede i 1913 ved at blive revisor i Brugsforeningen

og derefter fortsætte fra 1916 som både formand og forretningsfører. Samtidig i 1916 blev han formand og forretningsfører for sygekassen og fortsatte med det til 1928, da sognerådsmedlem Voigt døde, og far som suppleant og venstremand trådte til i stedet. Han blev da den, der måtte føre nogle besværlige forhandlinger med Århus kommune, der var repræsenteret med "den stærke smed".

Nogle af forhandlingerne førte han til en lykkelig ende for Viby, noget han senere brystede sig af over for mig. Ellers fik vi egentlig næsten ingenting at vide om, hvad han foretog sig.

Det vigtigste af hans bijob var arbejdet med brugsforeningen - det gav vel også mest økonomisk.

Familien var nu vokset en del. Vi var tre piger og to drenge, og mor var hjemmegående husmoder. I de første mange år var far både formand og regnskabsfører uden egentlig uddannelse heri, men måske havde FDB givet ham et kursus.

Brugsforeningssagen gik han personligt stærkt op i. Han fremhævede gerne fordelene ved, at de store fællesindkøb gjorde det muligt at forhandle sig til lavere priser.

Hjemme kunne han ved de årlige opgørelser sidde i timevis og tælle småbeløb sammen på medlemmernes "kontrabøger", hvori alle deres daglige indkøb var noteret,

så de kunne få deres nøje udregnede del i overskuddet som "dividende". Bare en fejl på fem ører måtte efterforskes og findes.

Da omsætningen rundede den halve million, hvilket var en stor omsætning efter tidens forhold, blev det dog for meget for ham at være både formand og regnskabsfører, også selvom han fik en regnemaskine (med strimmel) til hjælp. Der blev derfor ansat en regnskabsfører i en stilling for sig. (hertil kan bemærkes, at omsætningen blot i 1. kvartal af 1949 var vokset til ca. 25 millioner kr.).

Da Brugsen byggede om i 1935, blev for-

mandsarbejdet ikke lettere. Far trak et stort læs, og sad hjemme med papirer og tegninger i time- og dagevis. I et brev til broderen beklagede han sig for en gangs skyld. Det kneb for ham at sove om natten over det! Bestyrelsen udsatte derfor planerne til disse var færdigudarbejdede i foråret 1936.

På et tidspunkt var det et problem for nogle medlemmer, at far var venstremand, medens et flertal af medlemmerne var socialdemokrater (Brugsen var oprettet 1906 af arbejdere på FDB's fabrikker). Der måtte foretages et formandsvalg en gang i tredive, og da var der nerver på. Hjemme

*Viby Skoles
lærerpersonale
ca. 1928.
O.P. Asholt
yderst til venstre.*

trippede mor omkring og havde forberedt en ekstra god søndagsmiddag, enten som trøst eller tillykke.

Heldigvis gik det godt. Far var for afholdt og havde ledet Brugsen upåklageligt. Han kunne derfor fortsætte, til pensionsalderen gjorde det nødvendigt at sige op.

Efter sin afsked i 1948 fik han lov til at overvære det første bestyrelsesmøde den 16. dec. under den nye formand, hans kollega lærer A.Kjersgaard Hansen, Borgvold, som han selv havde foreslået valgt. Han gav her nogle afsluttende praktiske oplysninger samt en orientering om Brugsens historie, idet han glædede sig over at aflevere et velkonsolideret foretagende.

De mange aktiviteter, han havde, gik ikke ud over lærergerningen. Han fungerede endda i mange år som formand for lærerrådet, og da Rosenvangskolen blev udskilt i 1928, blev han valgt til formand for det fælles lærerudvalg.

Jubilæer og runde fødselsdage

Ved jubilæer og runde fødselsdage var der store fester for ham. Selv ved hans firs års fødselsdag blev han fejret og endda interviewet til Århus Amtstidende. Interviewet blev senere aftrykt i Vendsyssel Tidende.

Hjemme var det ikke til at mærke, at der stadig var fuld damp på trods det rolige gemt. Som født på landet havde han megen

interesse for jorden, og haven stod højt i hans interesse. Der var frugttræer og blomster i haven, og vi havde høns og bier. Køkkenurter dyrkedes i en kolonihave, som vi havde lige overfor nr.14 i vandværkets have. Selv efter at være flyttet i andelsbolig beholdt han et stykke, nu bag præstegården, og alt blev passet ordentlig og omhyggeligt.

Da han blev tres, var det derfor næsten latterligt for mig, at da han foreslog mig, at vi cyklede en længere tur, bare over Jelshøj, som nok var værd at få set, og mor advarede mig om ikke at køre for stærkt for: "Husk far er en gammel mand!"

Da han blev halvfjerds og måtte trække sig tilbage, mente han nok dette kunne forsvares, fordi hans hørelse var svækket, og han måtte til at have høreapparat.

I øvrigt tænkte han alvorligt på at købe et mindre husmandssted oppe i sit elskede Vendsyssel. Det protesterede mor mod: At han kunne finde på det? Måske kunne han klare det, men kun for en tid - og så havde de så mange fluer deroppe, og hun havde altid som sjællænder haft svært ved at forstå dialekten. Derfor var der også år mellem, hun havde været med på ferie deroppe.

Min far passede derefter have derhjemme en årrække mere..!

En klatretur med konsekvenser

Så blev far firs og gjorde en dag min mor

rigtig forskrækket. Han var nemlig klatret op i et birketræ ud mod vejen for at save en gren af, der længe havde irriteret ham! Det varede derefter ikke længe, før huset var solgt, og de to var flyttet ind i en andelsbolig på Fredensvej.

Det stille liv dér var dog ikke rigtig noget, far kunne holde ud. Heldigvis havde de beholdt kolonihaven bag præstegården, men desværre fik far nu lungebetændelse og

måtte på hospitalet - kom hjem - fik tilbagefald - måtte afsted igen, og da mor så døde, måtte vi finde et plejehjem til ham, men da det sted, vi var ved at træffe aftale med, fik at vide, at han p.t. var på hospitalet, slog de bak - de kunne sandelig ikke have folk boende, der var syge...! - og det kaldte de et plejehjem!

Far nåede ikke at blive udskrevet fra hospitalet. Han blev 87 år.

Krigsbørn og efterkrigsbørn

Den 1.april 1943 var en mærkedato. Da begyndte vi i 1.klasse hos frk. Ebba Clausen på Viby Skole. Det var noget ganske særligt - hun var nemlig en "engel", og det blev hun ved med at være for os, lige til vi forlod skolen og bagefter, når vi tænker tilbage.

Før den dato havde jeg ikke mærket meget til krigen, men det skulle komme. Det varede nemlig ikke længe, inden vi skulle til at gå to skoler i en skole, fordi tyskerne havde taget Rosenvangskolen,

Så skulle jeg til at gå i skole den ene uge om formiddagen og den næste uge om eftermiddagen. Det havde jeg noget svært ved at finde ud af i starten, så for ikke at komme for sent, mødte jeg sommetider op om formiddagen, for så at gå hjem og komme igen om eftermiddagen.

Det var ellers ret begrænset, hvad de første år i skolen gav mig af kundskaber, for opholdet i skolen blev jo kun til nogle få timer.

Om sommeren levede jeg i fantasiens verden under havebordet. Min far havde taget melsække med hjem fra Aarhus Dampmølle, hvor han, som han sagde, var pen- og blækhusarbejder. Vi syede melsækkene sammen, og så blev de hængt hen over havebordet og diverse havemøbler. Her boede vi unger og ordnede verden.

Artiklens forfatter, Else Vesterby, fotograferet i 1947.

FOTO I PRIVATEJE.

Sabotør overtog mit værelse

Jeg måtte forlade mit pigeværelse til fordel for min onkel, som var sabotør. Jeg sov så i soveværelset og måtte ikke gå ind på mit eget værelse. Mor frygtede, at jeg ville pille ved dannebrogsslaget, som stod i vinduet. Når det var på hel, var der fri bane, hvis det var på halv, var der razzia.

Det hele blev værre og værre. Englænderne tabte bomber oppe på Gammel Kongevej, lige før viadukten, og Lystagers fabrikker blev schalburgteret.

Pludselig en dag var min far væk, han tog godt nok på arbejde om morgenen, men mødte ikke op på arbejdspladsen, og det viste sig senere, at da han havde været på posthuset for at åbne boksen, hvorfra han hentede posten til Dampmøllen, stod Gestapo og ventede på ham. Han kom med en tur på Gestapohovedkvarteret på Universitetet til forhør, fordi de troede han hentede illegal post i boksen, men de fandt heldigvis ikke noget, de kunne hænge ham op på.

En dag, da min veninde og jeg gik hjem fra skole, blev der ud for, hvor hun boede på Ormslevvej, blæst luftalarm, og midt ude over betonvejen kom de engelske flyvere. De fløj så lavt, at vi kunne vinke til dem og se, at de havde brune flyverhjælme på og store motorbriller samt brune skindjakker.

Det varede ikke mange øjeblikke derefter, før vi kunne høre, de bombede et sted nord-

på. Det viste sig senere at være Universtetet, de havde haft som mål.

Fritidssysler og 4.juli katastrofen

Vi havde ikke så meget, vi kunne lave i fritiden, men Viby Skole havde bag ved den røde skole et stykke jord, der var udlagt til skolehaver, som vi kunne leje af lærer Carl- sen. Jeg havde lejet sådan et stykke jord, hvor jeg dyrkede mange forskellige grøntsager, som jeg var så heldig at kunne sælge til min mor.

Min veninde, Eva, og jeg brugte rigtig meget at bo under havebordet i sommeren '43 og nok også '44, for vi boede under bordet, da 4. juli katastrofen indtraf på Aarhus Havn, og vi havde begge to fædre på arbejde inde i Aarhus.

Min far var på havnen, hvor han hjalp en højgravid kontordame i beskyttelsesrum og endte som fødselshjælper her. Evas far var på Jyllandsposten inde i Frederiksgade, og hun var bange for, om der var sket ham noget. Der var dog ikke sket noget med nogen af dem, men min far kom først hjem kl.22 transporteret af en af havnens last- biler.

Tyskerne skød efter vore æbler

På et tidspunkt blev tyskerne noget fræk- kere og begyndte at holde øvelser i vores have og skyde æblerne ned af frugttræerne.

Min mor blev rigtig bange og bad mig om at gå ned og låse kælder døren. Det var jeg nu ikke meget for og sagde til hende, at det kunne hun selv gøre.

Under hele postyret havde min lillebror, der dengang var omkring to år, kravlet rundt helt oppe omkring mit hoved og klamret sig til mig.

Jeg kan også huske, at vi i Viby sang den populære sang om Ramona, samtidig med, at vi spiste marmeladen af samme navn på maden. Derudover spiste vi kunsthonning og erstatningschokolade, som blev lavet af en kammerats far på Rosenholmsallé 8. Vi hjalp til - mest med at smage på chokoladen. Han havde en lille fabrik i kælderen. Her lavede han kunsthonning og erstatningschokolade. Ellers gik vi altid til "Slikfatter" nede på Kongevejen - selv når vi lige havde været hos skoletandlægen.

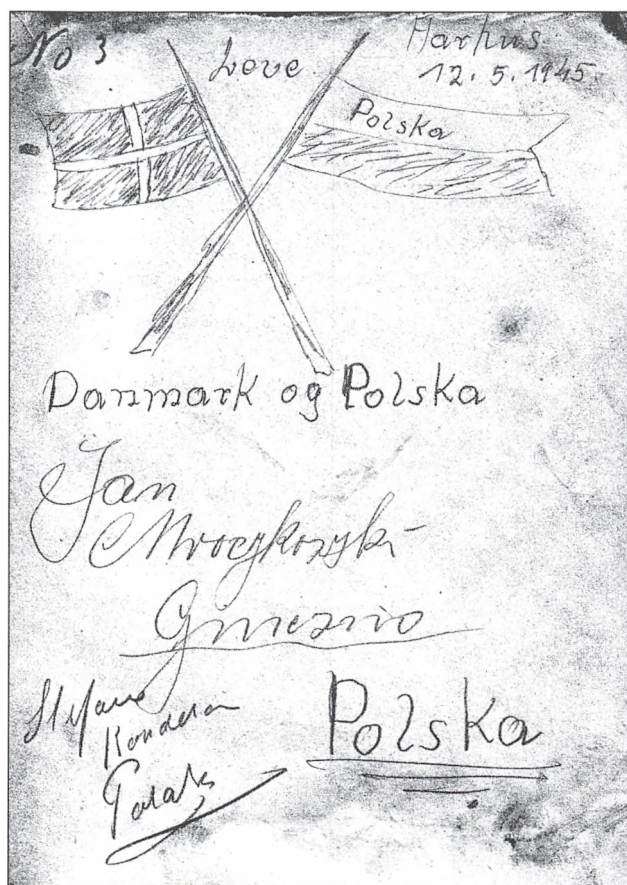
Vores mødre var også med i modstandsarbejdet, dog på et mere fredsommeligt plan: De strikkede nemlig royalairforce-huer til os. Det var en rund klat, vi gik med på hovedet, som set fra oven havde de engelske farver.

Efterkrigsår

Den 5. maj 1945 var krigen slut, og så kom

Side i poesibogen, hvor en polsk krigsfange har udtrykt sin store sympati for Danmark. FOTO I PRIVATEJE.

efterkrigstiden, hvor der var mangel på næsten alt. Der var rationeringsmærker i flere år, og noget af det mest oplivende, der skete, var, når der kom et skib til Aarhus med appelsiner til julen. Vi børn var til juletræ på Hotel Viby, og gartneren over for på Kongevejen havde fået nogle af disse appelsiner, og der blev vildt slagsmål mellem os for at få nogle af dem. Det var de

hurtigste og stærkeste, der klarede sig bedst.

Tyskerne begyndte at gå hjemad. De gik i bogstaveligst forstand, og vi tog op på Kongevejen for at kigge på dem. Vi havde ikke ondt af dem. Vi var faktisk slet ikke så rare - vi syntes, de havde rigtig godt af det, selv om dem, der gik dér, jo nok ikke rigtig kunne gøre for det.

Rosenvangskolen blev ikke skole igen lige med det samme. I stedet blev der indkvarteret tyske børn, kvinder og gamle. Det var flygtninge, flygtet fra bomberegneren over Tyskland. De var lukket inde bag ved et hegn, og vi var ikke rare, når vi gik hen til skolen for at skulle studere disse mennesker. Vi fandt endda på at spytte på dem - hvad kan 10-års børn ikke finde på!

Vi kunne ikke købe tøj, jo i byttecentralen på Søndergade.

Dér, hvor Salling ligger i dag, lå dengang Hektor Sko, og ovenover var Byttecentralen, hvor man kunne aflevere sit gamle tøj og mod et mindre beløb få noget andet brugt tøj med hjem. Jeg fik en gang en smuk silkekjole syet med ”smuksyning”, det brugte man dengang.

Krigsfanger og pinlig afsløring

Den 12/5-45 så vi polske og russiske krigsfanger blive kørt i busser gennem Viby. De blev interneret i ridehallen i Kongsvang, og

jeg syntes, at det var meget synd for dem, og jeg ville gerne hjælpe dem på en eller anden måde, så jeg stod tidligt op om morgenen og huggede nogle småkager i min mors småkagedåser og cyklede ned til dem i Kongsvang. De fik hendes kager, og jeg fik nogle autografer i min poesibog, og så fik jeg også noget andet med hjem, der omgående afslørede mig: Jeg havde fået lus i håret!

Det medførte en stuearrest på otte dage...

Værelse igen og trist selvmord

Jeg fik nu mit værelse igen. Her havde min onkel boet næsten hele krigen uden at blive opdaget af tyskerne. Imens sad min tante i arresten i Koldinghus i Staldgården og ventede på at komme til Frøslev og måske videre til Tyskland, men heldigvis blev det ikke til noget. Mine tre kusiner var under hele krigen sat i pleje.

Min mor havde fået dårlige nerver under krigen, der skete nemlig også det frygtelige for hende, at hendes broder, min onkel, som havde boet hos os i så lang tid under krigen, begik selvmord, da alt var faldet til ro, og hans kone var kommet hjem fra Koldinghus, og børnene vendt hjem og var begyndt at gå i skole, så knækkede hans film, og han tog gas...

Normale forhold igen

De tyske flygtninge på Rosenvangskolen

blev ret hurtigt sendt hjem og omsider fik vi vores skole for os selv og kunne begynde en normal skolegang.

Sommeren 1948 var vi med lærer Riis i Høskoven. Vi havde ham til naturhistorie, og om sommeren var det mest botanik, og det var derfor, vi var på tur til Høskoven, hvor vi skulle samle blomster til undervisningsbrug.

Vi havde i mit hjem lært at blive vegetarer og havde nu masser af jord under neglene, fordi min mor havde købt en ekstra byggegrund til formålet. Den lå lige bag ved den grund, vores hus lå på, så vi kunne bare fjerne hækken i baghaven.

I oktober 1950 skulle vi konfirmeres, og vi var rebeller, da vi gik til præst og havde aftalt, at det ikke skulle blive let for Gaarn Larsen, præsten, så vi blev enige om, at vi kun skulle sige vores vers i kirken den dag, vi blev konfirmeret, alt andet, han spurgte om, var vi enige om, vi ikke ville svare på, så måtte han selv besvare sine spørgsmål

Vi var også, som de gør i dag, ude at opleve Aarhus på egen hånd om mandagen, men der var nok mere taknemmelighed og mindre forventninger dengang. Det blev blot til to konditoribesøg, Marie Christensen og Leonard og en biograftur, og så ellers hjem med rutebilen til Viby.

3. Mellem
fotograferet på
Viby Skole i 1950.

FOTO I PRIVATEJE.

Håndbold og afsked med barndom

Jeg var forlængst begyndt at spille håndbold i VIF, da deres klubhus brændte. Det lå på Grundtvigsvej, og det var heldigvis sommer, så vi klædte bare om i det fri, vi var ikke så pivsede.

Der kom heldigvis hurtigt et nyt stadion, der lå, hvor det ligger i dag.

Jeg spillede faktisk håndbold fra 1945 til 1980, hvor jeg stoppede, fordi jeg skulle passe på, at mine fingre ikke blev skadede.

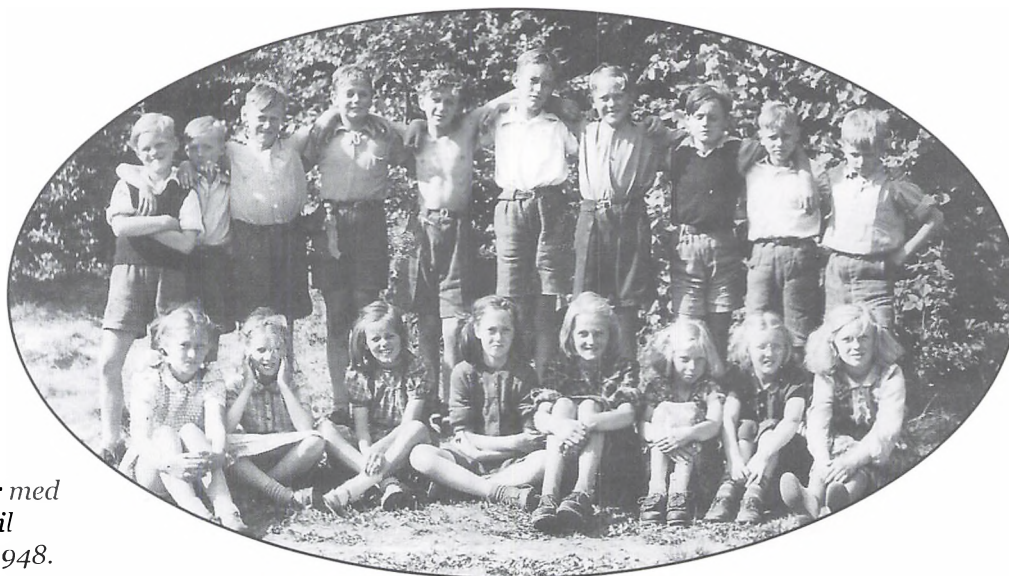
I 1954 flyttede jeg fra VIF til Aarhus Fremad. Når man er helt ung, betyder det meget, at man kan komme med på et hold, der om sommeren tager på spillerturné ned gennem Europa.

Oven på konfirmationen i 1950 var det

ligesom, man begyndte at sige farvel til barndommen, og mene, at nu var man voksen.

Efter mellemskoleeksamen i foråret 1952 ville jeg ud at tjene penge og begyndte at arbejde på Skadhedes Farve- og Lakfabrik på kontoret i Viby. Jeg havde således endnu ikke sagt farvel til Viby, men Århus trak jo gevaldigt, og 1. maj 1953 var vi to klasseveninder fra skolen, der begyndte på et advokatkontor på Strøget i Århus midtby... men ingen af os flyttede fra vores barndomshjem, og jeg tror, at man dengang boede hjemme, til man skulle giftes.

Min tilknytning til Viby sluttede i første omgang med bryllup i Viby kirke i 1957, hvorefter vi bosatte os i Aarhus.

Sommertur med lærer Riis til Høskoven 1948.

Vi vinkede til jagerpiloterne

Blev vi overraskede over, at de engelske jagerbombere fløj så lavt over Ormslevvej i Viby, at vi næsten måtte dukke os?

Nej, vi vinkede nysgerrigt til piloterne med flyverhjælme og store motorbriller, der var på vej til at bombe Århus Universitet. Vi kunne se direkte ind i cockpittet, og piloterne smilede til os.

Det skete den 31. oktober 1944, og vi var på vej hjem fra skole, og dengang var tilværelsen så uforudsigelig, at ingenting undrede os mere. Vi kunne vågne op til en dag, hvor træerne havde grønne blade og alligevel var julepyntede med sølvstrimler. At det ikke var gud, der havde været på færde, men krigen og dens fælder, der ville forhindre modparten i at pejle sig ind på udvalgte bombemål ved at forstyrre radarerne, fik vi først senere at vide.

Jeg fulgtes med min skolekammerat, Else. Vi traf hinanden i første klasse på Viby Skole, og sådan beskriver min far, Erik Bostrup, der på det tidspunkt var journalist på Jyllandsposten, det i en bog, som han skrev om mig, fra jeg blev født, til jeg blev 15 år:

”Fredag den 1. april 1943 kom Eva i skole i Viby. Far og Eva cyklede op til skolen klokken 13 efter, at vi havde spist til middag - gule ærter og pandekager.

På skolen samledes vi i forhallen, hvor overlærer Andreasen i pæne ord bød os velkommen. Han håbede, at børnene måtte få noget ud af skolegangen, og at vi måtte have det godt med hinanden indenfor vore egne

fire vægge. På den måde berørte han ligesom umærkeligt verdenssituationen og fremhævede, at det indre danske arbejde på trods af alt andet skulle gå sin gode gang.

Så blev børnene råbt op og delt i en A- og en B-klasse. Eva fik en ung nydelig klasse-lærerinde, frøken Ebba Clausen. Hun anbefalede børnene at indmelde sig i Skoletandklinikken (2 kr. om året) og så tog de klasseværelset i besiddelse. Lærerinden snakkede lidt med børnene, og så skete der ikke mere den dag, og far og Eva cyklede hjem til mor og lillebror, Søren.”

Året efter fortsætter min far bogen:

”Den 1. april 1944 kom Eva op i 2. klasse. Mor og far var oppe på skolen for at overvære eksamen. Det gik helt fint. Far morede sig meget over en af drengene på første række. Han hed også Erik, og han var dygtig og morsom. Med gravalvorlig mine sang han en lystig sang sammen med de andre børn.

Evas sidekammerat hed Else Vesterby Mikkelsen, og de to piger har det fint sammen. Eva fik kun 5 minus i skrivning, men hun har jo også særlige besværligheder, fordi hun skal lære at skrive med højre hånd. Hun er kejtåndet. Hun læser godt, men hun vil stadig gerne have, at vi andre læser højt, men snart vil hun selv fordybe sig i bøgerne.

Dette er skrevet natten til Skærtorsdag 5.

april 1944. Ved den tid breder lovløsheden sig i Danmark. Jævnligt begås der politiske mord.

Fars arbejdsplads, Jyllandsposten i Frederiksgade i Århus Centrum, er sikret ved automatiske dørlukkere, elektriske hegn omkring gården, låsede porte og vagter.

For nogen tid siden skete der bombninger af Aalborg Stiftstidende. På Østfronten rykker russerne frem mod Rumænien og Ungarn. I Vest ventes stadig på den engelsk-amerikanske invasion. Tiderne er usikre og forekommer os mærkværdige. Men børnene får, hvad de kan spise og anser vist krig for den naturlige tilværelsesform. De husker jo ikke nogen anden.”

Nej, det havde min far ret i. Elses og min verden foregik under den tyske besættelse, og det var vi - trods vores ubekymrethed - helt klar over. Livet gik sin gang, og i skolen var frøken Clausen det naturlige omdrejningspunkt. Else husker hende som en engel, og jeg kunne også godt lide hende.

Hjemme talte de voksne om tyskerne, og én ting stod helt klart, vi kunne ikke lide dem.

Jeg havde oplevet, at mine forældres meget gode ven, tegneren Asger Muchitsch, blev arresteret af tyskerne og sendt til Frøslevlejren. Han boede sammen med sin kone Erna på første sal i vores hus på Ormslevvej, og min bror og jeg elskede ham.

De havde ingen børn, og han havde aldrig for travlt til at tegne og lege med os.

En morgen stod Erna på trappen, ligbleg og fortalte os, at "de" havde taget Asger!

Vi var dybt rystede, og min mor og far tog Erna med ned i køkkenet, hvor de drak kaffe og snakkede om, hvad der kunne gøres.

Senere fik vi at vide, at Erna Muchitsch var rejst til København, og efter flere ugers tovtrækkeri, fik hun arrangeret et møde med Gestapo på Shellhuset, hvor hun fortalte, at hendes mand ved en fejltagelse var blevet arresteret, og det lykkedes hende, at få ham hjem igen.

Tyskerne opdagede aldrig, at Asger var med i en modstandsgruppe, der stod for

flere jernbanesprængninger. Da jeg blev voksen fortalte han mig, at han var blevet taget af nogle tyskere, da han på cykel og uden lygte var på vej hjem under udgangsforbuddet. Han var lidt beruset, og han havde givet de tyske soldater det glatte lag og sagt, hvad han mente om den tyske besættelse, så derfor anholdt de ham.

For os børn var det et chok, og min fantasi fejlede ikke noget. Jeg var sikker på, at han blev skudt, og at vi aldrig så ham mere. Jeg kunne ikke sove om natten af bare angst for, hvad der skete med ham. Derfor blev vi ovenud lykkelige, da han en dag kom gående ganske almindeligt ind i huset igen.

Vi var vant til, at der var luftalarm, og at vi

*"Tousbakken",
tandlæge P.
Sørensens
ejendom
Ormslevvej 86,
nedrevet 1992.
Eva Bostrups
barndomshjem.*

FOTO I PRIVATEJE.

skulle i kælderen, så snart den lød, men somme tider tog mine forældre lidt løst på det.

Det var ikke ualmindeligt, at englænderne under indflyvning til Århus tabte nogle af bomberne, som så faldt ned på markerne eller ramte uskyldige huse.

Både Else og jeg husker, da Lystagers fabrikker (vi kaldte den lynlåsfabrikken) blev bombet. Det blev gjort så grundigt, at alle ruderne sprængtes i Vesterbys hus, der lå tæt på fabrikken.

Deres have var bagefter fyldt med murbrokker og træ, der var blæst ud.

Den aften var min mormor og morfar på besøg fra København i huset på Ormslevvej. De boede i et gæsteværelse, vi havde på første sal, men var gået i kælderen, da luftalarmerne lød.

Efter bombningen af Lystagers fabrikker, havde et projektil revet hovedpuden op i den seng, hvor min morfar skulle have sovet og havde boret sig ind i sengestolpen. Hvis han havde ligget dér, havde han ikke overlevet. Så efter den oplevelse, tog vi alle luftalarmer meget alvorligt, og gik i kælderen omgående.

Den 4. juli i 1944 kom Elses far og min far ikke hjem om eftermiddagen, som de plejede. Jeg var hos Else den dag. Vi legede i en hule i haven, hvor vi hyggede os med ugeblade. Elses mor sad ligbleg på en stol

og så ud som om hun havde set et spøgelse, og vi kunne ikke forstå, hvad der var sket.

Hvad vi ikke vidste var, at tyskerne brugte Århus havn til at få sejlet ammunition ind til opbevaring til hele Jylland. Ammunitionen blev lagret i to store pramme, og den 4. juli om formiddagen blev noget af krudtet antændt i den ene båd. Snart bredte branden sig til den anden pram, og det hele eksploderede med en sådan kraft, at 25-30 mænd på havnen blev dræbt med det samme.

Flere omkom, for eksplosionen slyngede et skibsanker helt op i Fiskergade, hvor det ramte en mand, der blev slået ihjel. Alle butiksruder på Strøget i Århus sprang.

Alt dette skete, mens vi legede fredsommeligt i haven i Viby. På et tidspunkt kom min far cyklende for at hente mig, så ham var der ikke sket noget.

Elses far kom først på aftenen, og hans dag havde været temmelig dramatisk. Han arbejdede på Dampmøllen i Århus, hvor man også var berørt af eksplosionen på havnen. Han havde fået en flænge ved øret og var mørk i hovedet af sod.

På Dampmøllen var man gået i beskyttelsesrum, og han havde måttet tage sig af en gravid kontor-dame, og senere var han også fødselshjælper, da hun fik veer under luftalarmerne. Men livet havde han i behold, og Elses mor, der havde rystet og hakket tæ-

der, blev beroliget, da hendes mand omsider kom hjem.

Jeg husker en dag i sensommeren 1944, at en dreng, 14-15 år, gik ude i haven og spiste af vores æbler, som han dels plukkede fra træet og dels udvalgte sig fra dem, der allerede var faldet ned. Han havde en tysk uniformsjakke på, men var ellers temmelig ureglementeret klædt med lasede korte bukser og en ulden trøje under jakken.

Min mor stod og kikkede på ham gennem vinduet. Så tog hun resolut et krus med kaffe, sukker og mælk og gik ud til ham med en sigtebrødsmad med margarine på. Min far havde overværet sceneriet og ville forhindre min mor i sit forehavende.

”Det er fjenden, glem ikke det”, sagde han til hende.

”Det er et barn”, svarede min mor og fort-

satte ned af trappen og gav drengen kaffen og brødet. Den dag lærte jeg min første tyske sætning: ”Ich habe hunger.” Det var de ord, den unge tyske soldat blev ved med at gentage. Og jeg forstod dem umiddelbart.

Jeg ved ikke, hvad der senere skete med ham, men han var kommet til Danmark, som nogle af de sidste tyske tropper, der blev sendt til landet for at vinde en håbløs krig. Med ham var der kommet jævnaldrende unge drenge og gamle mænd, der for længst troede sig udenfor risikoen for at blive indkaldt til militærtjeneste.

I foråret 1945 flyttede jeg fra Viby med mine forældre og min lillebror til Frederiksbjerg i Århus. Vi havde fået en stor lejlighed i Aalborggade, og det var her, jeg oplevede befrielsen den 4. maj om aftenen.

Børge, Erik og Ove Christiansen,
Bjørnbaksvej 14, Viby.

Knud August Nielsen, f. 1921.
Dagny Nielsen, f. 1920.

- da vi var børn i Viby...

Hans Nielsen

En træmand fik lært at danse

24. november 1919 står der på min dåbsattest, og barndommen tilbragte jeg sammen med tre søstre i Hedemannsgade 7 på Frederiksbjerg i Århus. Lejligheden var en toværelses og meget moderne efter datidens forhold. Der var nemlig toilet på bagtrappen, ganske vist fælles og kun på første sal.

Min far, født i 1891, var drejer, trædrejer, på Århus Dampdrejeri, der lå ude på Vesterbro med indkørsel fra Janus la Coursgade. Her lavede han mange forskellige ting i træ, bl.a. for distriktschef Gustav Hansen ved DSB, og han skaffede ham ind på Centralværkstedet i 1931.

Min mor, der var døbt Karen Slothshus i 1889, havde formiddagsplads to gange om ugen hos en brandinspektør i Århus, men derudover tog hun og en veninde et oprydningssarbejde efter malerne i de nyopførte høje huse i Park Allé.

Hans Nielsen fotograferet i hjemmet på Holme Møllevej. Malerierne i baggrunden er kopimalerier, som han selv har malet.

FOTO I PRIVATEJE.

Skolegang

Vi boede som nævnt i Hedemannsgade, og det var mest naturligt, at jeg kom til at gå i Læssøesgade Skole, men min far ville hellere have mig i Fjordsgade Skole. Det var bare

ikke så ligetil at få lov til det, for overlærer Kofoed var ikke sådan at bakke med, og han ville hellere have elever fra lidt "finere" hjem. Det hjalp dog gevaldigt, da han fik at vide, at min legekammerat, Erik Mariager, hvis far var bogtrykker, havde nogle ældre søskende, som havde gået i mellemskolen dér - så fik jeg også lov til at gå der.

På skolen havde man en ordning med tandklinikken i Graven. Men for at kunne være med heri, skulle der indhentes tilladelse hos Kofoed, og min mor tog derfor op til ham for at få mig tilmeldt denne ret nye form for tandpleje. Det kostede en krone, og Kofoed var ikke særlig samarbejdsvillig, men da min mor så slog på, at hun havde dårlige nerver, tøede han op og gav sin tilladelse. Han havde vistnok også selv lidt problemer med nerverne.

Mine besøg på tandklinikken var absolut ikke behagelige - navnlig ikke, når man kom ind i stol nr. 6 - men det er så en helt anden historie...

Jeg gik i Fjordsgade Skole til og med 7. klasse og skulle afslutte skoletiden med 8. klasse, som dengang kun fandtes på Læsøesgades Skole.

Jeg opnåede aldrig at komme på denne flotte skole, for familien flyttede nemlig i påsken 1933 fra Hedemannsgade til Viby, til Kastanievej 18, og jeg havnede i Rosenvangskolen. Her havde de heller ikke 8. klasse,

så jeg kom i 7. klasse igen. Hvorfor jeg skulle igennem den endnu en gang, ved jeg ikke, men det var dejligt nemt, for jeg havde jo haft det hele før. Jeg havde endda lært lidt tysk - det underviste man ikke i på Rosenvangskolen.

En omvæltning var det også pludselig at skulle gå i klasse med piger - i Fjordsgade var gårdspladsen delt af et hegn, og det var strengt forbudt bare at nærme sig det...

I lære som tømrer

I 1935 gik jeg ud af skolen og kom i lære som tømrer hos et mindre firma i Åbyhøj. Det må have været et godt lærested, for til min svendeprøve i 1939 indkasserede jeg en broncemedalje!

Medaljen hjalp mig nu ikke meget, for der var stor arbejdsløshed og jeg måtte gå arbejdsløs. Det gjorde jeg også, da tyskerne kom i 1940.

Tvangsudskrevet til tyskerarbejde

De tyske besættere skulle have bygget en masse, men manglede arbejdskraft, og den fik de ved efter aftale med regeringen at udskrive arbejdsløse til diverse bygningsarbejder.

Det var derfor lidt af et chok for mig og mange andre, da vi på fagforeningen fik at vide, at hvis vi ikke tog det anviste arbejde, ville vi ikke få udbetalt understøttelse.

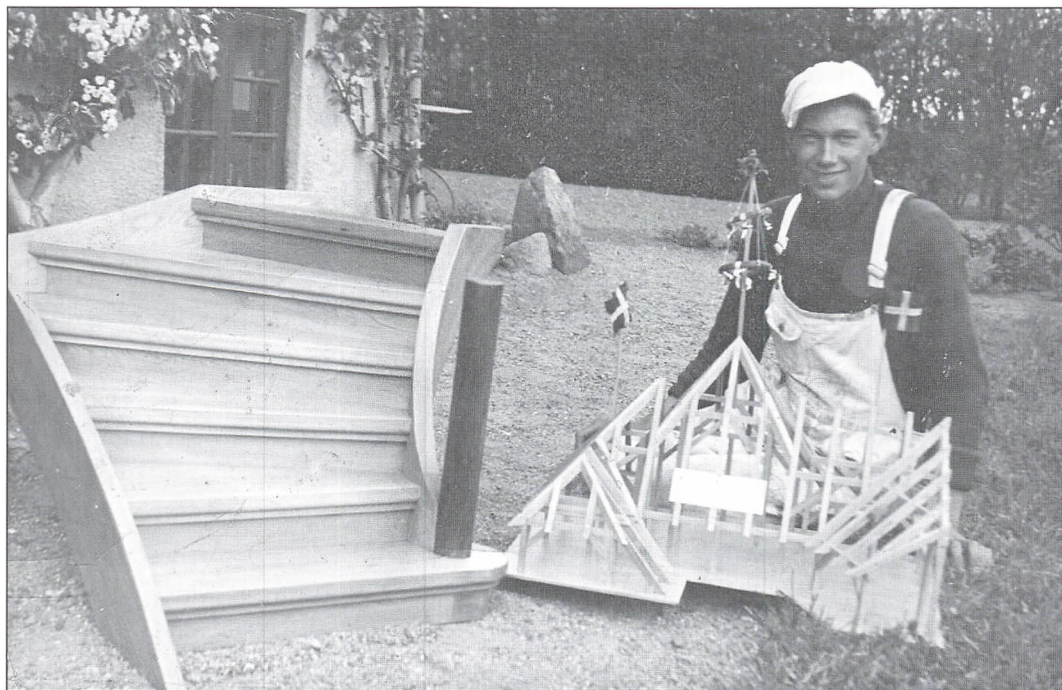
Nogle blev sendt til Tyskland at arbejde. Jeg slap med at blive sendt til Karup, hvor jeg blev sat til at bygge barakker. Det var dog kun en enkel sommer, jeg var der.

Jeg flyttede hjem igen til Grethe på Kastanievej, og her fik vi en dag besøg af en flok tyskere, der ville have fat i min svoger, Charles Thomsen, som var politimand. De fandt ham ikke, fordi han var taget til Randers). De opdagede heller ikke en besøgende lille pige (Birgit Roos), som skrækslagen havde søgt tilflugt i et snavsettøjsskab fyldt med en måneds snavset tøj...

Da tyskerne var forsvundet, fandt jeg min

cykel frem for at cykle til Randers og advare Charles, men en slem halsbetændelse tvang mig til at vende om på halvvejen. Desværre fik tyskerne senere fat på Charles, og han måtte en tur til Neungamme. Han kom dog tilbage og skabte sig senere en karriere med flere indflydelsesrige poster.

Resten af krigen arbejdede jeg som formand i mit gamle firma i Åbyhøj, og her var jeg med til at bygge kirken i 1944. Det var et meget spændende arbejde, hvor kun de bedste materialer blev brugt, selvom det var knappe tider her i slutningen af besættelsen.

Hans Nielsen med sit svendestykke fra 1939. Den flotte trappe indbragte ham en bronze-medalje.

FOTO I PRIVATEJE.

Jeg fortsatte i firmaet, indtil jeg startede som selvstændig tømrermester i 1946 på Ormslevvej med værksted på Kongsvang Tømmerhandel, hvortil jeg nemlig havde en vis tilknytning, da jeg i 1940 som 21-årig var blevet gift med indehaveren, Christen Rohdes datter, Grethe, som jeg havde gået i Rosenvangskolen med, endda siddet ved siden af, og hvis skoletaske jeg troligt havde båret hjem hver dag.

Ansæt i Kongsvang Tømmerhandel

I 1950 fik jeg lungebetændelse og var temmelig hårdt medtaget. Det hårde udendørsarbejde var strengt, og da min svigerfar tilbød mig at overtage jobbet som forvalter og altnuligmand i Kongsvang Tømmerhandel slog jeg gladelig til.

Arbejdet i tømmerhandlen var meget alsidigt og også hårdt fysik, da vi selv hentede træstammerne i skoven og skar op hjemme på trælasten. Vi havde ingen kraner, så al baksen med de svære stammer foregik med håndkraft.

Efter et par år med stadig fremgang havde vi til sidst fået så meget at lave, at vi blev nødt til at sende bud efter min svoger i Randers.

Han arbejdede ganske vist som typograf, maskinsætter, men havde som yngre hjulpet til i trælasten og overtog nu ekspeditionen, mens jeg helligede mig arbejdet på ma-

skinsnedkeriet og lageret. En overgang var vi oppe på at have seks mand ansat.

Selvbyggeri

Ud over arbejdet i trælasten havde jeg også energi til at bygge hus til os selv, hvor familien efterhånden var vokset med tre børn.

Jeg byggede på Vilhelms Becks Vej, og kort tid efter indflytningen nedkom Grethe med endnu et barn, og det var ret så heldigt, for når man havde fire børn, kunne man få statslån til 0,2 procent med afdrag 2x30 kr. om året.

Rejser til Amerika

I 1966 fik jeg mulighed for at komme med politiforeningen til Amerika. Min svoger, Charles Thomsen, var medlem af foreningen, og måtte tage et familiemedlem med, så de kunne få fyldt flyvemaskinen op.

Jeg havde en onkel derovre, som vi ikke havde set i 38 år. Vi boede hos ham i tre uger, så han fik da genopfrisket lidt af sit modersmål.

Det var en vellykket tur, og vi gentog den med succes i 1971. Da vi kom hjem og fortalte min mor om turen, blev hun meget optændt på selv at tage derover og hilse på sin bror, før det var for sent. Hun var da 78 år og havde gået til en del engelskundervisning, så hun mente nok, hun kunne begå sig og selv rejse derover. Hun klarede også tu-

ren uden de store problemer, men det var desværre kun det skriftlige engelske, hun havde koncentreret sig om, så hun og broderen fik ikke talt så meget sammen, som hun havde forventet.

Derhjemme var min mor familiens midtpunkt, og dørene var altid åbne for et væld af gæster. Så bød hun altid på hjemmebagt kage og syltetøj, og om sommeren var der yderligere frisk frugt på bordet.

En dag havde hun sat nogle frisksamlende mirabeller på bordet til fri afbenyttelse, men hun var ikke selv til stede, fordi hun, kendt som ivrig kortspiller, var blevet kaldt ind til Stjerne Kroen i Jægergårdsgade, hvor

de netop stod og havde brug for en fjerde mand.

For at orientere gæsterne havde hun ved mirabellerne lagt en seddel med teksten:

"Aage har fået en søn".

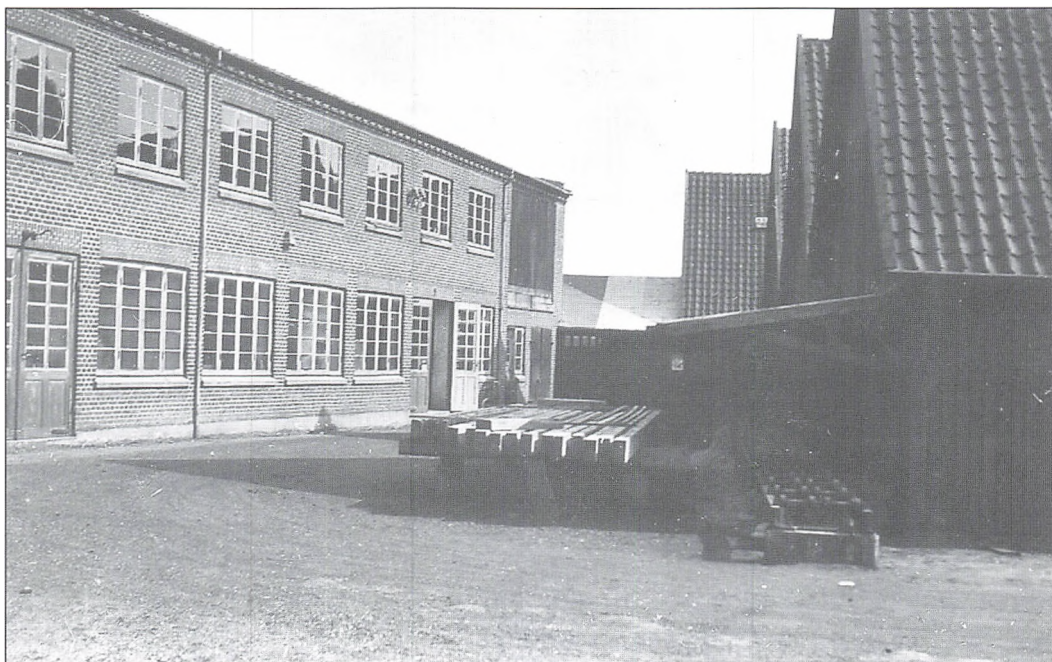
Og nedenunder:

"Skal koges i aften".

Meddelelsen skabte en del røre, men der var vist alligevel ingen, der misforstod den.

Flytning til Fulden

Trælasthanlen fortsatte sin rolige udvikling, men omkring 1970 opstod der hos Grethe og mig et ønske om at flytte på landet til et mindre hus, og vore øjne faldt på et

*Kongsvang
Tømmerhandel
19??*

FOTO I PRIVATEJE.

gammelt hus i landsbyen Fulden syd for Århus. Det var meget forfaldent, men vi besluttede os alligevel til at købe det, og med familie og gode venners hjælp fik vi sat det i stand, og i 1973 rykkede vi teltpælene op på Vilh. Becks Vej og flyttede på landet.

Der var rigtig dejligt i Fulden, men desværre oplevede jeg kun elleve år derude sammen med Grethe - hun døde i 1984.

Jeg blev boende i huset indtil 1997, hvor en bekendt, der også boede i Fulden, Fleming Oschätzchen, tilbød mig en lejlighed på Holme Møllevej i Viby.

Kongsvang Tømmerhandels ophør

I 1977 solgte vi trælasthandlen til arkitektfirmaet Smedegård, som rev de fleste af bygningerne ned og opførte villaer i stedet.

Jeg var da 57 år og havde stadig lyst til at arbejde, gerne i mindre omfang, og da en af mine kunder fra trælasten, tømremester Peter Lerche, opsøgte mig og spurgte, om jeg kunne tænke mig at hjælpe ham med at starte et maskinsnedkeri op og evt. passe det med fabrikation af vinduer og andet, slog jeg til efter kort betænkningstid.

Jeg var der i otte år - om formiddagen!

Grethe d. II

Et par år efter Grethes død var jeg til en fest hos nogle bekendte, hvor jeg "tilfældigvis" var blevet anbragt ved siden af en nydelig

dame fra København. Vi talte vældig godt sammen, og da der senere på aftenen blev spillet op til dans, og jeg ikke på noget tidspunkt gjorde mine til at ville danse med hende, spurgte hun selv, om vi ikke skulle danse. Skamfuld måtte jeg indrømme, at det kunne jeg altså ikke - det havde jeg aldrig lært, og Grethe og jeg havde aldrig danset.

Grethe, som min borddame meget praktisk også hed, måtte så acceptere dette, og vore veje skiltes efter en trods mine manglende dansefærdigheder hyggelig aften.

Skammen og ærgrelsen over ikke at kunne danse med Grethe d. II fik mig til at gå på et intensivt dansekursus hos danselærer Brøgger, hvorefter jeg inviterede mig selv på besøg hos Grethe i København.

Her fandt vi ud af, at vi "swingede" så fint sammen, at vi godt turde prøve at tage en tur til Grand Canaria sammen. Vi tog derned om vinteren - og det har vi så efterfølgende gjort hvert år i ni år...!

Nu er Grethe og jeg flyttet ind her i Viby, hvor vi fra vore vinduer kan se over på det nyoprettede "Lidl", som vi også tit aflægger besøg, hvis vi ikke er på visit hos nogle af vores syv sammenbragte børn.

P.S. Vi skal forøvrigt lige tre uger til Grand Canaria her i november!

Finn Zachariassen

En avisdrengs bekendelser

Min beretning fra årene 1951-1956 er en erindring om en teenagers dagligdag, som var delt mellem skole, arbejde og fritid i en tid, hvor der stadig var varemangel efter fem års krig. De sidste af krigstidens rationeringer blev ophævet. Køleskabe, vaske-maskiner, fryserne, egne badeværelser og fjernsyn var endnu forbeholdt et mindretal. Meget i min erindring står stadig lysende klart, andet er gengivet, så godt som jeg husker det efter et forløb på halvtreds år. I et enkelt tilfælde har jeg ændret navnet på en person, da det var uden betydning for historien at nævne personens rette navn.

Det var et ønske om at gøre mig uafhængig af lommepenge fra min fars pung, som i 1951 fik mig til at sige ja til at dele Århus Stiftstidende ud til ca. 125 abonnenter i Kildevangen i Viby hver eftermiddag samt søndag morgen.

I Viby havde Stiftstidende overladt distri-

Mejeriet Enighedens udsalg anno 1953, hvorfra Hans Raffnsøe styrede udleveringen af Århus Stiftstidende til abonnenterne i Viby. FOTO I PRIVATEJE.

butionen af aviserne til Hans Raffnsøe, som sammen med sin kone også drev Mejeriet Enighedens udsalg på Kongevej 42*).

Mejeriudsalget lå i en af de små forretninger i Viby Boligforenings gule byggeri mellem Birkedalsvej og Rørdamsvej på den adresse, som i dag er Skanderborgvej 173.

Jeg fik ansvaret for avisudbringningen på noget af Kongevej, Rosenholms Allé, Kildevangs Alle, Bjørnholms Alle og en del af Lykkesholms Allé, samt det vi kaldte "Mo-

sen”. Sidst nævnte drejede sig om seks abonnenter omkring den nuværende Åhavevej og Eskelundvej.

Begyndelseslønnen var omkring 13 kr. pr. uge, efter aftale mellem Hans Raffnsøe og de enkelte bude. Det var ham, der ansatte og også fyrede os, og nogen direkte relation for de omkring tyve avis piger og drenge til avisens hovedkontor i Kannikegade var der ikke.

Stort ansvar

Vi havde egentlig et stort ansvar. Ikke alene for en sikker levering af den daglige avis, men også for opkrævning af betalingen for den. Langt de fleste abonnenter betalte en gang om måneden, andre betalte pr. kvartal, mens kun en fem-seks abonnenter på min rute betalte ugevis.

Måned- og kvartalsregninger måtte vi køre ud med på en særlig runde, da det ikke kunne forenes med avisleveringen af tidsmæssige årsager. Opkrævningen af betalingen var ikke noget, vi fik ekstra penge for, men der var altid gode drikkepenge at hente. På visse tider kunne tolv-trettens års piger og drenge køre rundt med mere end 500 kr. på sig. Det var mange penge dengang, men jeg erindrer ikke, at nogen af os var ude for hverken overfald eller uheld med de mange penge, inden vi fik afleveret dem til Raffnsøe.

Det positive var, at månedsopkrævningerne hos mine abonnenter normalt udløste omkring 25 kr. i drikkepenge altså svarende til to gange en ugeløn. Kun ganske få undlod at give drikkepenge, hvilket jo da også var ganske frivilligt. De fleste tilkendegav dog med en drikkeskilling, at de satte pris på en stabil avisdreng, som ofte måtte trodse vejrguderne for at bringe dagens nyheder lige til døren.

Af og til havde vi et par aviser med, som var lettere beskadiget af de snore, aviserne var bundtet sammen med, når de blev leveret fra trykkeriet. Jeg har aldrig indrømmet det før, men netop de aviser stak jeg ind af postkasserne hos de abonnenter, som ikke gav drikkepenge.

Byens daglige aviser dengang

Århus havde i disse år fire dagblade. Jyllandsposten var også dengang morgenavis, så budene, der kørte ud med den, så vi kun noget til om søndagen. I mit avisdistrikt var Århus Stiftstidende den alt dominerende eftermiddagsavis, og hvor jeg ikke kom, var det ofte arbejderavisen Demokraten, man abonnerede på. Jeg vil tro, at i Kildevangen, som var et såkaldt middelstands kvarter, dækkede Stiftstidende ca. 75% af alle husstande.

Den fjerde avis i byen Århus Amtstidende husker jeg ikke ret meget om, ud over at

den gik under øgenavnet ”Hølseavler Tidende”, og at den havde til huse i Ryesgade.

Aviserne havde en ganske anden betydning som informationskilde dengang, end de har i dag. I første halvdel af halvtredserne var fjernsynet endnu i sin helt spæde barndom. Kun ganske få husstande i Viby havde fjernsynsapparater. Derfor var den skrevne avis et særligt vigtigt element som supplement til radioavisen, når det drejede sig om at holde sig bekendt med, hvad der skete i den store verden.

Hvad aviserne skrev om

En af de nyheder, som jeg husker ganske tydeligt, var et forsidebillede fra marts 1953, hvor Sovjetunionens nyligt afdøde diktator Josef Stalin iført marskaluniform lå på lit de parade i Moskva.

Abonnenterne i Kildevangen hørte bestemt ikke til blandt dem, som sympatiserede med kommunisterne, så de kommentarer jeg fik i de tilfælde, hvor avisen tilfældigvis blev overrakt pågældende dag, var en udelt tilfredshed med, at den mand, som i årene efter krigen var blevet identificeret med Danmarks fjendebillede nr. 1, nu var væk.

Der var derimod helt anderledes sorg, da vor gamle Dronning Alexandrine døde 28. december 1952. Hun havde en høj stjerne i Århus, fordi hun siden 1947, hvor hun var blevet enkedronning, hver sommer havde

”Først med det sidste” var avisens slogan for halvtreds år siden.

Den fremragende illustration af den travle reporter er der stadig mange, der husker fra plakater og fra biografernes reklamer.

givet et antal københavnske børn et ferieophold på Marselisborg Slot. Det faldt i god jord hos menigmand, at en kongelig person udviste den slags velgørenhed.

Den 20. november 1953 gennemførtes den første passagerflyvning til USA over Nordpolen af Skandinavien Airlines med flyvemaskinen ”Arild Viking”. Det var også i 1953, at verdens højeste bjerg Mount Everest blev besejret af Hillary og Tensing, og at Englands Dronning Elisabeth blev kronet.

Af mere lokale nyheder af vidt forskellig art samme år vakte det blandt andet stor opsigt, at en engelsk torpedobåd eksploderede og sank i løbet af 10 minutter i Århus havn. Heldigvis omkom ingen.

En indendørs cykelbane på kun 115 meter etableredes i Aarhus Hallen. Der gennem-

førtes i disse år en række professionelle cykelløb, blandt andet 6 dages løb med den tidligere århusianer Kay Werner Nielsen som den absolutte danske stjerne. Begivenhederne på og omkring denne verdens mindste indendørs cykelbane fik en enorm pressedækning i Århus Stiftstidende.

Far som substitut og en mors nødhjælp.

Det kunne ske, at jeg måtte have en anden til at afløse mig med avisudbringningen. Således en søndag morgen, hvor jeg skulle på lejr med min skoleklasse.

Min far havde beredvilligt taget tønnen i stedet for mig. Det var den rene svir, for han lod mig altid beholde hele lønnen selv.

Jeg havde givet ham en liste at køre efter og informeret om de særlige ønsker, som nogle af abonnenterne havde. Således skulle fru Hansen på Rosenholms Allé altid have sin avis puttet helt ind gennem brevsprækken, så den faldt ned på gulvet i entreen. Fru Hansen var skam en flink dame, men hun brød sig bare ikke om, at det trak med kulde ind gennem hendes brevsprække.

Af ren og skær uopmærksomhed lod min far imidlertid avisen sidde i brevsprækken. Han var nået et godt stykke ned af havegangen, da fru Hansen åbnede døren. Uden at hun kunne se min far på grund af husets vindfang, råbte hun af sine lungers fulde

kraft: - Unge mand, du ved godt, at jeg skal have den helt ind! Min far vendte sig og gik tilbage og mødte fru Hansen, som stod på trappen iført housecoat. - Helt så ung som De tror, er jeg nu ikke, men min søn har skrevet her på min seddel om Deres særlige ønske, sagde min far roligt og fortsatte: - De må undskylde, at jeg glemte det, men min søn er tilbage igen i morgen. Fru Hansens ansigt skiftede fra det usminkede morgenblege til tomatrødt, og hun svarede min far, at det da sandelig slet ikke gjorde noget, mens hun trippede nervøst og noget usikkert på trappen.

Sådan kan det jo hænde selv for en pæn dame som fru Hansen, men min far kunne siden ikke dy sig for i muntert lag at berette om damen, som en tidlig søndag morgen havde råbt efter ham, at hun skulle have den helt ind.

En anden gang var det min mor, som greb ind i min tilværelse på et meget gunstigt tidspunkt. Jeg havde en vinterdag sendt en snebold af sted, men den havde forfejlet sit tiltænkte mål og i stedet ramt i nakken på et ældre bud af et anseeligt volumen, som var ansat hos en af de næringsdrivende i Viby.

Bybudet jagtede mig længe uden held med henblik på at give mig en gang øretæver. Så en dag, da jeg var ved at tage en avis ud af tasken til en af de første abonnenter på min rute, mærkede jeg et par vældige arme om-

Dagens avis ankommer til Viby. Avisbudene nærmest falder over hinanden for at bringe avisbundterne ind i forretningens baglokale. Ingen tid blev spildt, avisen skulle ud i en fart.

FOTO I PRIVATEJE.

kring mig: – Så fik jeg dig din -----.
Det næste jeg hørte var - av, av, av, av. Ar-
mene omkring mig forsvandt, og jeg fik øje
på min mor, som bankede løs med sin para-
ply på den formastelige, som netop havde
forgrebet sig på hendes søn. – Jamen han,
fremstammende bybudet. – Der er ikke
noget jamen her, råbte min mor, mens hun
fortsatte med at svinge paraplyen.

Som slagvåben var paraplyen helt uskade-
lig, men dens psykologiske virkning var
enorm. Resultatet blev, at det store bybud
forsvandt i hast med sin budcykel, og jeg
kunne fortsætte med mine aviser uden den
dag at have fået - og heller ikke siden fik de
klø, som ellers var mig tiltænkt.

Min mor returnerede til den anden side af
Kongevej, hvor hun var kommet fra med en
paraply, som ikke siden kunne bruges til sit
egentlige formål.

Kolonihavefolket

Som et appendiks til min avisrute i sommer-
månederne hørte de tre kolonihaveforenin-
ger, som stadig ligger på det store areal om-
kranset af Bjørnholms Alle, Åhavevej, Viby
Ringvej og den tidligere linieføring af Ham-
melbanen, som var i drift frem til 1956.

Hvert år 1. april flyttede hr. og fru Jensen
ind i deres dejlige hus med tilhørende præ-
miehave i Haveforeningen Mosevang. Jeg
bragte dem avisen fra april til oktober, som
var den periode, hvor fast ophold med post-
adresse i kolonihaverne var tilladt. De var
nogle herlige mennesker at komme til. Med
sodavand, kage og store drikkepenge var
der tale om ren forkælelse af avisbudene.
De abonnerede nemlig også på Demokraten.

Men ellers svingede antallet af sommer-
abonnenter stærkt med en kulmination i
skolernes sommerferie fra ganske få og op
til omkring 75, så vidt jeg erindrer. Koloni-
havefolket, som jeg kaldte dem, var et langt
mere broget folkefærd end på min faste rute
i Kildevangen. De små havehuse medførte,
at en avisdreng kom meget tæt på folks dag-
lige gøremål, og sommetider kunne man
blive offer for drillerier fra abonnenter, som
havde kigget lidt for dybt i de grønne øfla-

sker. – Du får to kroner for at sige Marie med røven, var et eksempel på, hvad nogle kunne finde på at tilbyde mig. Den slags ignorerede jeg selvfølgelig, og skyndte mig altid hurtigt videre.

Jeg husker en midaldrende stærkt bedugget mand, som en dag sad på sin cykel og hang ud over styret. Han havde kørt forhjulet dybt ind i en tjørnehæk og sansede ikke at komme videre ved egen hjælp. Jeg påtog mig lodsens rolle og fik ham hjulpet til egen havelåge. Det var en af de dage, hvor avisen nærmest blev flået ud af mine hænder af den dame, som min midlertidige ledsager dagligt delte den med.

En lille spinkel mand søgte en dag at overbevise mig om, at han havde drukket flere bajere i sit liv, end det stærkeste DSB lokomotiv kunne trække op af bakken til Hasselager på en gang. Hans kone, der var dobbelt så stor som ham, stod ved siden af og grinte. Jeg synes, det var noget åndssvagt tågesnak, og undgik dem siden om muligt.

En søndag morgen på vej ind af havegangen til et lille havehus hørte jeg nogle mærkelige klagende lyde fra en åbenstående terrassedør. Jeg troede, at nogen havde fået et anfald og måske havde hjælp behov, men af en eller anden grund slog en pludselig tanke ned i mig. Lynhurtigt stod jeg igen uden for havelågen uden overhovedet at komme i nærheden af huset og stadig med den avis i hånden, som skulle have været afleveret. Jeg smed avisen ind på havegangen og skyndte mig videre.

De fremmeste af mine klassekammerater havde fortalt os andre mere uoplyste nogenlunde detaljeret om det intime forhold mellem mænd og kvinder, så noget vidste vi. Selvom det jeg oplevede den pågældende morgen ikke var andet, end hvad der kunne være en lydkulisse til et nutidigt reklameindslag i TV for brug af prævention til fore-

Familien Raffnsø på ferie i 1953. Hans Raffnsø th. med fru en tv. I midten datteren Lise og yngste søn Jørgen foran. Billedet skyldes endnu en søn, Knud, som har udlånt billedet til artiklen.

FOTO I PRIVATEJE.

byggelse mod kønssygdommen Klamydia, så var oplevelsen den søndag morgen ret chokerende og grænseoverskridende for en 15 års knægt i 1953.

Blandt de mange folk i haverne, var det dog kun et mindre antal, som var noget specielle. Jeg mødte alkoholikere, lystløgnere, nudister, pralhalse, fantaster, tusindkunstnere og andet godtfolk i fuld aktivitet, og i en udfoldelse som det aldrig havde været meningen, at en avisdreng skulle have været vidne til. Således vurderet i bagklogskabens lys og i erindring om en helt anden tid, der var anderledes snerpet og bornert end i dag.

På trods heraf nød jeg sommerens cykelture gennem havegangene og mødte mange hyggelige og rare mennesker. Ikke mindst erindrer jeg den herlige specielle duft i haverne - ofte en blanding af stegte løg, bøj og bagværk blandet med duften af jasminer, latyrus, frugt eller nyslået græs.

Lønforhandlinger

Lønningerne til avisbudene blev som nævnt fastsat af Raffnsøe, og når lønnen steg, skete det kollektivt. Jeg var imidlertid på grund af min særlige sommerrute i haverne nødt til at forhandle individuelt om betaling for de ekstra aviser, der svingede meget i antal.

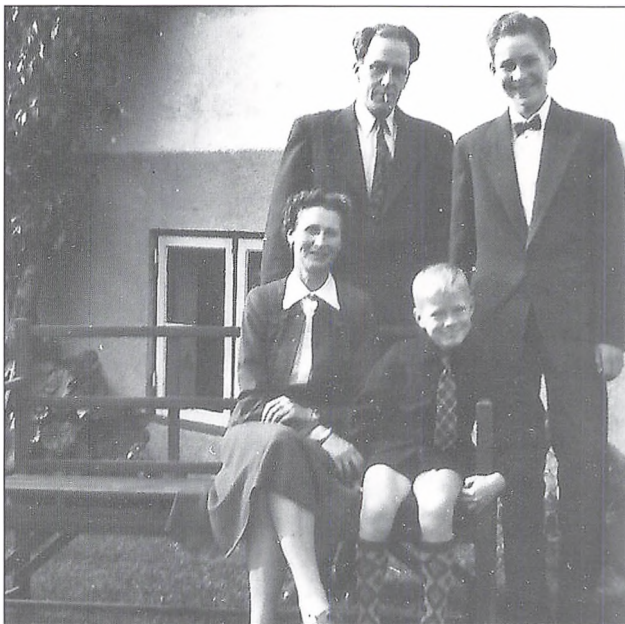
Raffnsøe var en meget rar mand, men at forhandle løn med ham, var ikke altid nemt.

Jeg husker tydeligt, når jeg kom med alle mine gode argumenter for lønforhøjelse, samtidig med at jeg stirrede ind i hans markante ansigt med de store mørke hornbriller. Sidstnævnte sad altid så langt ude på næsen, at der var en permanent risiko for at de ville ryge ud over næsetippen. Han var lynende intelligent, og havde altid arbejdsgiverens argumenter på plads, men redelig det var han altid.

Jeg er dog sikker på, at han opfattede mig som et meget driftsikkert avisbud, for vi nåede altid til enighed, men han kunne bestemt ikke lide, når jeg påstod, at Demokraten lønnede bedre en Stiftstidende

Julegaver, feriepenge, gratis avis eller andre former for frynsegoder fik vi ikke. Vi fik løn og dermed basta. Dog modtog jeg i anledning af min konfirmation i 1953 en bog gave fra avisen. Bogtitlen var Kimber-toget, og der var skrevet en lykønskning på titelbladet med en tak for det arbejde, jeg hidtil havde udført for bladet. Jeg fandt ud af, at det i virkeligheden var hr. og fru Raffnsøe, som stod bag gaven, derfor blev mit takkekort for opmærksomheden da også afleveret til dem.

Når den bog stadig står i min reol, så skyldes det følgende lille historie: Da jeg blev indkaldt til militærtjeneste i 1960, overtog min bror Dan på femten år mit værelse. Han mente, at det med overtagelse af værel-

set indbefattede inventar og andet løsøre. Da han dengang altid led af mangel på likvide midler, solgte han blandt andet min bogsamling, som overvejende bestod af Janbøger og Tarzanbøger. Men bogen, jeg fik af Raffnsøes, vovede han imidlertid aldrig at sælge. Det tab han dengang påførte mig, er siden udlignet i al gemytlighed og i intern mindelighed mellem gode brødre.

Min exit fra avisen.

Jeg havde planlagt at fortsætte med aviserne frem til 1. februar 1956. Herefter ville jeg koncentrere mig om at få en så god realeksamensamen som muligt, inden jeg skulle forlade Rosenvang Skole med udgangen af marts.

Til min konfirmation fik jeg en bog gave fra avisen. Her ses jeg på dagen med mine forældre og bror.

FOTO I PRIVATEJE.

Sådan kom det ikke til at gå. Desværre døde Hans Raffnsøe ret pludseligt i begyndelsen af 1955, og selvom fru Raffnsøe i første omgang valgte at fortsætte med både avisuddelingen og mejeriudsalget, så blev det kun til endnu nogle få måneder.

Hen på efteråret samme år sagde fru Raffnsøe aviserne fra, og en anden overtog udleveringen af Århus Stiftstidende i Viby. Fru Raffnsøe fortsatte herefter alene med mejeriudsalget i endnu et par år.

Den nye avisuddeler var en dame, som selv havde flere børn, der hver skulle have en avisrute. Samtidig ville hun ikke ret gerne overtage de bude, som alligevel ville holde op indenfor få måneder. Derfor blev det til en exit som avisbud for mig. Det var selvfølgelig fair nok, selvom jeg, som jeg husker det, var lidt skuffet over, at jeg ikke fik de sidste tre fire måneder med.

Lommepege kom jeg dog ikke til at mangle, for fru Raffnsøe engagerede mig som mælkedreng om morgenen frem til eksamenstiden i foråret 1956, men det er en helt anden historie.

*) Kongevej er identisk med den nuværende Skanderborgvej. Navneændringen skete i forbindelse med kommunalreformen i 1970, hvor der samtidig gennemførtes en ændring af nummereringen, som berørte alle, der havde postadresse ud til den.

Tove Glud Rasmussen

Et nyt villakvarter i Kongsvang

Den 20. august i år havde vi en byvandring i "Ny" Kongsvang. Byvandringen var annonceret i "Nyheder" nr. 3, august 2007, og det var mig, der stod for den. Efterfølgende har der været en udstilling på Rosenvangskolen i forbindelse med det årlige sensommermarked, hvor et af emnerne også var "Ny" Kongsvang. På Lokalcenter Rosenvang har "Ny" Kongsvang ligeledes været emne, så man skulle tro, at emnet ikke kan bære mere omtale.

Nu er det jo kun en del af foreningens medlemmer, der har kunnet deltage i de nævnte aktiviteter, og da der er lagt mange kræfter i at opspore oplysninger om kvarteret, skal Vibybogen 2007 også belemres med emnet.

Først vil det nok være en idé at definere, hvad betegnelsen "Ny" Kongsvang dækker. Alle Vibybogens læsere kender kvarternavnet "Kongsvang" som det kvarter, man kommer til sidst i den gamle Viby Kommune,

Avisbillede fra Amtstidende 18. august 1912.

lige før man skal passere den gamle bygrænse til Århus fra Viby.

Set fra Viby-siden var der i løbet af det første årti i 1900-tallet opstået et villakvarter på venstre side af Skanderborgvej. Det fik navnet Kongsvang. Naturligt var det derfor, da der blev bygget et nyt kvarter på højre side af landevejen, at det fik betegnelsen "Ny" Kongsvang. Kvarteret fik i 1912 efter accept af sognerådet gadenavnene: Frodesgade, Helgesgade, Skjoldsgade, Regnersgade, Vermundsgade, Dansgade og Rolfsgade. Desuden fik vejen til Vibygård

navnet Hamletsgade, et navn, der meget hurtigt blev ændret til Rosenvangs Allé.

I oplægget til byvandringen var der to udsnit med fra en artikel i Århus Amtstidende den 18. august 1912. Den artikel giver et ganske godt billede af stemningen på det tidspunkt og lyder i sin helhed sådan (med ny retskrivning):

Ved stenen mellem Århus bys grund og Viby Kommune, hvor nu den store smukke villaby Kongsvang breder sig, var der for godt en halv snes år siden kun store marker og grønne enge. Lige fra grøften, der danner skellet til jernbanelinien lå der kun to røde huse med haver omkring. Den øvrige, nu bebyggede jord, var da frodige marker, hvor kornet modnedes i høst.

Men tiden har forandret meget.

Et efter et rejste husene sig, og som årene gik, blev der flere og flere; nu står der en

statelig villaby med smukke huse og haver, der pranger i rigt blomsterflor. Men efterhånden som markerne nordvest for Skanderborg landevej blev bebyggede og alle grunde optagne, gik udviklingen over vejen, indover nyt land, og i løbet af et års tid har der rejst sig næsten det mest stilfulde kvarter i villabyen.

Det er den kendte bygmester Rohde, der har skabt kvarteret, og med Landsudstillingens smukke "stationsby" som mønster har der rejst sig en gade med små røde huse, der bærer præg af gennemført stilfuldhed. Det er det engelske princip: hver mand sit hus, der her er bragt til virkelighed på den smukkeste måde.

Gaden, som vi præsenterer på vort billede, er endnu ene om rangen som den eneste gade, men snart vil der komme flere til, byggeriet går nemlig hurtigt herude. Den hvide bygning til venstre på billedet er

Matrikelkort af Ny Kongsvang ca. 1950.

Magdalenemøllens ny bageri, der er flyttet fra pladsen, hvor den gamle mølle lå.

Hvorledes kvarteret ser ud, når der er gået endnu et år, er det ikke nemt at danne sig nogen mening om, men der er næppe tvivl om, at villabyen med det ny smukke kvarter vil blive en værdig forstad til "den skønne by ved havet".

Bygmester Rohde, som omtales i avisartiklen var Christian E. Rohde. Han var født i 1875, udlært murer i 1898 og bygningskonstruktør fra år 1900. Han var lærer ved Teknisk Skole fra 1902 og tegner ved stadsingeniøren i 1907. Han var altså en ung mand på ca. 35 år, da han gik i gang med projektet "Ny" Kongsvang. Selv kom han ikke til at bo i "Ny" Kongsvang, men på adressen Skanderborgvej 28 (senere 128), skråt over for sit nye villakvarter. I 1929 flyttede han fra Viby til Vejlbj.

"Stationsbyen" på Landsudstillingen i Århus i 1909, som der er henvist til i avisartiklen, skal der også ofres et par ord på. I 75 års jubilæumsskriftet "Landsudstillingen 1909 . Aarhus . 1984" side 39 fortælles det, at motiverne bag Stationsbyen sammenfattes i den lille folder, som blev uddelt på udstillingen. Det nævnes, at det er en æstetisk kritik af den nye bytype, som er den centrale baggrund. Disse nye stationsbyer, som voksede frem landet over, var "*bygget uden*

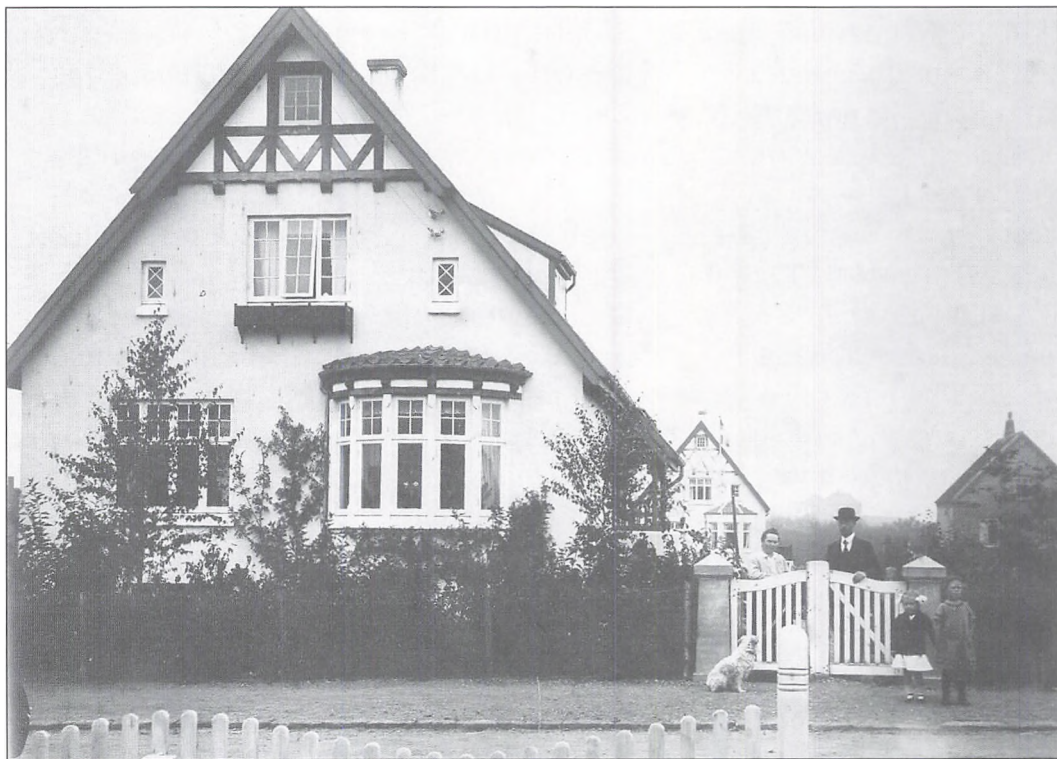
forudlagt Plan, opført af daarlige Materialer og ganske uden Smag, (de) skød op og bredte sig som en Skov af Paddehatte .. og ødelagde Landskabets Skønhed. Den Kultur, som var et Særpræg for Borger- og Bondehuse i de gamle Provins- og Landsbyer, gik til grunde under dette Byggeraseri."

Man kan ikke vide, om Chr. E. Rohde ikke har syntes om de nye kvarterer, der var skudt op i Viby inden for ca. 15 år: Rosenvænget og Rosenvang samt Kongsvang på den anden side af landevejen. Desværre er Rohdes udstykningsplan for det nye kvarter indtil nu ikke fundet. Kun kan man se henvisning hertil i de første købekontrakter, som heldigvis er tinglyst og derfor offentlige. Der fremgår en hel del af disse købekontrakter, især af en købekontrakt dateret 27. april 1911, tinglyst den 4. maj 1912 og indført som nr. 60. Det er den, der henvises til i de efterfølgende tinglyste købekontrakter. Om det hus, der skulle bygges på grunden, hedder det således, at der på den solgte grund kun måtte opføres bygninger til bolig for højst 1 familie, og at tegning og beskrivelse skulle godkendes af sælgeren. Det bestemtes også, at taget skulle være af tegl eller skiffer, samt at bygningerne skulle ligge mindst 7 alen (ca. 4¹/₂ meter) fra gadelinjen. Der måtte ikke være svinehold eller drives noget erhverv eller virksomhed, som

ved larm eller ilde lugt kunne genere naboerne. Endelig var det anført, at disse bestemmelser skulle tinglyses på ejendommen som servitutstiftende.

Hvordan havde Chr. E. Rohde nu råd til at gå ind i sådan et projekt? Han var husmandssøn, så der var ikke penge med hjemmefra. Vi ved ikke nøjagtigt, hvordan det er foregået, men man kan af de første mange købekontrakter se, at det ikke var Chr. E. Rohde, der var sælger, men de to gårdejere, brødrene Mikkel Jacobsen og Eskild Jacob-

sen, hvis gårde lå i det centrale Viby, og hvis jorder strakte sig ud til kommunegrænsen til Århus. Med de to gårdejere må Chr. E. Rohde have indgået en aftale, måske uden papir i første omgang, for den tinglyste købekontrakt er først dateret 18. januar 1912, altså ? år efter ovennævnte købekontrakt. Aftalen gik ud på, at der (til gdr. Eskild Jacobsen) dels skulle betales 20.000 kr. kontant, og dels 28.000 som 2. prioritetsobligationer fra nuværende og senere købere af grundene, i alt 48.000 kr. Det

*Helgesgade 11,
ca. 1914.
Murermester
Christen Rohde
m. familie
udenfor.*

formodes, at der var en lignende ordning med gdr. Mikkel Jacobsen.

Avisartiklen fortæller, at der på det tidspunkt (18. august 1912) kun var én gade. Det er nu ikke helt rigtigt. Billedet til avisartiklen viser tydeligt, at der også lå et hus for enden af gaden. Gaden (vi vil nu kalde den en vej) er Helgesgade, mens huset for enden af vejen ligger på Rolfsgade.

Typisk for de først solgte grunde, er at de næsten alle er på 591 kvm. (Rosenvængets var 683 kvm. og Rosenvangs 788 kvm.). Betydelige tal, synes vi, men tallene dækker 1500 kvadrat alen i "Ny" Kongsvang (i Rosenvænget 1725 kv.al. og i Rosenvang 2000 kv.al.), som var det mål, der blev brugt den gang. Prisen var 1 kr. pr. kv. alen altså 1500 kr. pr. grund. Udbetalingen lå almindeligvis på 100-200 kr., og der blev således et pantebrev til gårdejereren på 1300-1400 kr. Indbefattet i prisen var de anlagte veje og de nødvendige hovedkloakledninger i vejene, som gik til grøften ved Marselisborg skel, og herigennem havde køberne ret til at aflede deres spildevand. Ud af den oplysning må man formode, at det var vandet i grøften, der skulle opsluge spildevandet. Den fremtidige vedligeholdelse af kloaker og veje påhvilede køberne.

Vand, gas og el er ikke nævnt i købekontrakterne fra 1911. Elværket og gasværket blev først igangsat i 1912 og 1913, mens

vandværket måske har været etableret. Viby Sogns Historie fortæller, at Ny Kongsvang Vandværk blev etableret i 1911. Det lå på hjørnet af Rolfsgade og Kastanievej, og blev nedlagt i 1941. Det fortælles, at vandværket bestod af en højdebeholder med en vindmølle, senere en motor. Vindmøllen pib tit til stor irritation for naboerne, der klagede til Rohde, som måtte klatre op og smøre fedt på. Vandet kom fra Præstemarken, hvor Rosenvangskolen (bygget i 1927) kom til at ligge. Vandet ligefrem vældede op fra jorden, fortælles det.

Oplysningen i købekontrakten om, at husene kun måtte tjene som bolig for én familie, fortjener en kommentar. Samme bestemmelse var nemlig indsat i servitutterne for Rosenvænget og Rosenvang, men her rettede man sig ikke efter dem. Rigtig mange huse i de to kvarterer var tofamiliehuse, og det var mange af husene i "Gl." Kongsvang også. At bygge huset som tofamiliehuse havde den fordel, at lejen af nr. to lejlighed samt det, man kunne spare ved at dyrke i haven, var med til at betale renter og afdrag af lånene i huset. Men her i "Ny" Kongsvang er husene alle bygget som enfamiliehuse (bortset fra Helgesgade 4 (nu Dansgade 2A), hvor købekontrakten lyder på højst to familier). Når man har rettet sig efter bestemmelsen i "Ny" Kongsvang, skyldes det nok en anden bestemmelse i købe-

kontrakten, nemlig at tegningen skulle godkendes af sælgeren, og når den skulle det, var man nødt til kun at bygge til én familie. At der så var mange, der lejede et værelse ud på 1. sal er en anden sag.

Der er gemt tegninger af nogle af de først opførte huse. Typisk er det, at langt de fleste havde to stuer mod vejen i stueetagen, mens indgangspartiet lå i gavlen med et lille halvtag over. Alle husene havde kælder, og da der ikke var indlagt wc i de først opførte huse, havde man das under indgangspar-

tiet, de fleste steder med indgang fra kælderen, men der er dog både set, at man først skulle ud og derefter ind for at komme på das, og i et enkelt hus, hvor der var indgang på facaden, er der ikke indtegnet noget das, så man må formode, at de ældre mennesker, som kom til at bo her, havde et skur i baghaven. WC (med septiktank) ser det ud til, at man begyndte at installere ca. 1915. Det var i nedennævnte murermester Christen Rohdes hus på Rosenvangs Allé.

Hvem var det så, der købte grundene? Svaret er, at det var ganske almindelige mennesker, mest håndværkere, men også typografer og ansatte hos DSB. En særstilling indtog de først byggede huse på Rolfsgade, hvoraf det ene ligger ud for Helgesgade. Det er tre dobbelthuse, altså 6 huse, som alle blev købt af depotarbejdere ved DSB og bygget i 1912. Man kan forestille sig, at depotarbejderne havde slået sig sammen og ved at bygge dobbelthuse, som kun var ca. 56 kvm. i grundplan i to etager, har det kunnet gøres billigt. Kreditforeningslånene i disse huse var da også kun på 3.000 kr., hvor lånene i de øvrige huse for de flestes vedkommende var på 4.000-4.500 kr.

Efter grundsalget og byggeriet i Helges-

Skjoldsgade 8, "Villa Hjem".

Klaverstemmer Keblouszki med familie ca. 1918.

gade samt et par huse på Rosenvangs Alle kom turen til Skjoldsgade, hvor de fleste huse blev bygget i 1913. I 1914 blev der bygget nogle huse i Regnersgade, men så gik byggeriet næsten i stå. I 1915 og 1916 blev der kun bygget nogle få huse især i Frodesgade og på Skanderborgvej. Husbyggeriet på Dansgade er ikke nævnt. Det skyldes, at vejen går på tværs, og de få huse på den vej er derfor bygget samtidig med husene på de veje, den skærer. Årsagen til, at grundsalg og husbyggeri næsten gik i stå efter 1914 kendes ikke, men det er nærliggende at tro, at det hænger sammen med 1. verdenskrig, som brød ud i 1914. Desuden kan det også have haft betydning, at man var begyndt at sælge grundene større og bygge større huse. En annonce fra 1914 lyder sådan:

Villagrunde i Kongsvang for store Villaer.

Højt og smukt beliggende Grunde, hvorfra er Udsigt over Landet, og over Bugten til Mols, ringe Afstand til Byen og Stranden. Omnibusforbindelse til Østergade, Vand, Gas og Elektricitet til stede er til Salg.

Skatteprocenten er 3,2.

Chr. E. Rohde, Arkitekt, Landevejen 28, Kongsvang.

Umiddelbart skulle man tro, at ejerne i det nye kvarter ville være bofaste, men der var utrolig mange, der solgte inden for de

første 5 år, nogle endda efter kun 1 år. Især husene i Helgesgade blev solgt hurtigt. Efter de 5 år var der kun to af de oprindelige ejere tilbage. Det gælder også dobbelthusene i Rolfsgade, som blev købt af depotarbejdere. Her blev 3 af de 6 solgt i 1913 eller i 1914. Man kan kun gisne om grunden. Måske har nogle af husejerne spændt sig for hårdt og været nødt til at sælge, mens andre måske har solgt og tjent på huset.

Et lille uddrag af nogle barndomserindringer skal med her. I hæftet "Kongsvang omkring Magdalenemøllen" har Knud Uffe Nygaard skrevet sine erindringer fra sin barndom i Helgesgade 7 1918-27. Det hedder heri:

Der står et billede lysende klart for mig fra min lykkelige tid i Kongsvang. Det var en stille og hyggelig villavej, vi boede på. En vej, der sommeraftener blev fyldt af råb og latter fra børn, der legede et-bens-stik tværs over vejen uden at behøve at være bange for trafikken. Jeg har ikke været ret gammel, da jeg legede med de lidt større børn, og ofte har mor reddet mig fra "at være den", når hun kaldte mig ind til aften-spisning, eller jeg skulle i seng.

Foran vores hus var der en græsplæne med en flagstang midt i. Hver søndag morgen hejste min far flaget. Som børn vidste vi, at denne dag var noget særligt. Så kunne man sove længe og skulle ikke i skole.

En af os blev sendt ned til bageren på hjørnet "Marie Magdalene Møllen" med en hel krone for at købe morgenbrød, der kostede fire øre stykket. Somme tider, når vejret var rigtig godt, drak vi morgenkaffen i lysthuset, der lå i et hjørne ud til vejen og var omgivet af bøgeløv.

Erhverv

Til venstre på billedet i den tidligere omtalte avisartikel kan man se en stor bygning. Det er Magdalenemøllen, som er omtalt ovenfor. Magdalenemøllen lå på hjørnet af Skanderborgvej og Helgesgade (der er nu bl.a. galleri). Historien om møllen går helt tilbage til 1843, hvor der blev søgt om bevilling til en vejrølles bygning og anlæg på Viby Mark. Det blev dog ejeren af Århus Vandmølle, der fik bevillingen, og møllen blev placeret ved (nu) Ørumsgades udmunding i Skanderborgvej. Virksomheden flyttede i 1912 til Kongsvang. Som en af de allerførste blev der den 11. april 1911 skrevet købekontrakt på grunden, der var på 5000 kv. alen eller 2955 kv.m. Prisen var forholds-mæssig højere end for villagrundene, nemlig 7.500 kr. altså 1,50 kr. pr. kv.al. Omkring 1900 (altså før flytningen til Kongsvang) beskæftigede møllen ca. 10 mand, som i 1942 blev til ca. 50 mand, så det var en betydelig arbejdsplads i Kongsvang. Magdalenemøllen blev revet ned i forbindelse med udvi-

delsen af Skanderborgvej i 1971. På det tidspunkt var Magdalenemøllen sluttet sammen med Bagernes Rugbrødsfabrik i Sølystgade, og man flyttede de to produktionssteder til en nyopført fabrik i Brabrand.

Arkitekt Chr. E. Rohde er omtalt adskillige gange ovenfor, men hans bror murermester Christen Rohde bør også omtales. Det er meget muligt, at han har været murer på mange af husene i "Ny" Kongsvang. Om ham fortæller hæftet "Kongsvang – et dejligt sted at bo":

Han begyndte som murermester i Kongsvang og Viby i 1912 og startede "Rørvævsfabrikken Kongsvang" i 1917 (rørvæv brugte man til skillerum i villaerne). Fabrikken brændte i 1921, og derefter grundlagde han "Kongsvang Trælasthandel" i 1924 med kontor og lager i Dansgade 7-11 og oplagsplads i Vermundsgade.

Det fortælles, at Christen Rohde og hans familie boede i mange forskellige villaer i Kongsvang, "til husene var tørre og solgt". "Nu er haven groet op, og så skal vi flytte", skal hans kone have sagt. Så mange huse, synes de nu ikke at have boet i. Tingbogen viser, at de har boet Helgesgade 11 fra 1912 eller i begyndelsen af 1913, på Rosenvangs Allé 1915-1916 og Skanderborgvej 21 (senere 121) 1916 til 1924. I 1924 blev Dansgade 7 bygget, og her blev de boende.

I 1944 blev Kongsvang Trælasthandel om-

dannet til et familieaktieselskab, og i 1952, da Christen Rohde var 73 år, kom hans to svigersønner hjem og overtog driften af trælasthandelen. Han døde i 1952.

I 1977 kan man læse i avisen: Kongsvang Trælasthandel lukker. *De gamle bygninger skal rives ned for at give plads til rækkehusbyggeri. Med Trælasthandelen forsvinder det ældste Kongsvang. Da de røde træhaller blev opført for et halvt århundrede siden, lå de ensomt beliggende ude på landet. Kongsvang var på den tid endnu marker uden bebyggelse.*

Det sidste er nu ikke rigtigt. I 1924 var Helgesgade og Skjoldsgade for længst bebygget som omtalt ovenfor, men der var

ubebygget fra kommuneskellet til Århus og helt ind forbi Harald Jensens Plads.

Der var ingen butikker på vejene i "Ny" Kongsvang, men det kom der på Skanderborgvej. Næst efter Magdalenemøllen i nuværende nr. 111 var der købmand (huset blev kraftigt udvidet i 1922/23 - se Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift fra 1993), og herefter var der slagter- og viktualieforretning i nr. 115 (nr. 113 eksisterede ikke). I nr. 117 på hjørnet af Frodesgade var der boghandel og tobaksforretning (i samme forretning) og i kælderen en grøntforretning. Disse tre huse er de eneste huse, der eksisterer i dag på Skanderborgvej. På den anden side af Frodesgade i nr. 119 var der tri-

*Kongsvang
Tømmerhandel
omkring 1930.
Dansgade forrest.
Lagerhallerne lå
ud til
Vermundsgade.*

FOTO I PRIVATEJE.

kotageforretning, og så kommer vi til Christen Rohdes hus, hvor der var træskohandel i kælderen. I Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift fra 1998 er en artikel med titlen ”Byvandring i Rosenvang og Kongsvang i 1927”, og heri er de handlende på Skanderborgvej på det tidspunkt omtalt.

Grundejerforeningen

Grundejerforeningen er stiftet 16. august 1918. Første indførsel er referat af et åstedsmøde om vejene holdt den 7. august. På åstedsmødet blev der pålignet 1000 kr. til fordeling på grundene efter kv. alen til vedligeholdelse af gader, fortove og kloaker samt rendestene. Man må formode, at det var til administration af det pålignede beløb, at foreningen blev startet.

Foreningens første formand var Lars Larsen Ledet. Han er nok Kongsvangs mest kendte beboer, da han som ivrig afholdsagittor holdt møder over hele landet. Han flyttede ind i Frodesgade 5 samme år, som foreningen blev stiftet, og var formand de første tre år. Han var medlem af Viby Sogneråd 1917-21, men herefter er der stille om ham i Viby-sammenhæng, sandsynligvis fordi han brugte alle sine kræfter på afholdsbevægelsen.

Han blev boende i Frodesgade til sin død i 1958, 77 år gammel.

Grundejerforeningen fik straks efter sin

start en sag, der satte sindene meget i bevægelse. Allerede den 5. september blev det vedtaget at henvende sig til sundhedskommissionen i Viby angående et benkogereri på Kalkværkets grund, som lå ved Skanderborgvej, omtrent hvor gavlmaleriet er i dag. I henvendelsen til Sundhedskommissionen skulle der skrives, at benkogeriet ville stinke og give millioner af fluer til gene for omkringboende og vejfarende. Næste møde var den 23. oktober. Her fremgår det, at Sundhedskommissionen havde været afvisende, og man vedtog en ny henvendelse med klage over en såkaldt ”Fodermelsfabrik” i Kongsvang. I den skulle det anføres: *Fabrikken har nu virket i nogen Tid, og man har haft Lejlighed til at konstatere, at den fylder Kvarteret med en ulidelig Stank til Gene for baade Beboerne og de Vejfarende. Vi tillader os derfor at forvente, at Kommissionen snarest muligt standser Virksomheden. Ærb.*

Sagen spidsede til, og da Sundhedskommissionen ikke reagerede på den anden henvendelse, var der åbenbart nogle beboere, der klagede til justitsministeriet gennem Århus Stiftamt, en klage grundejerforeningen støttede i en skrivelse fra 3. december. Forinden da havde der været avispolemik om sagen, da en af beboerne typograf A.O. Poulsen den 15. oktober havde haft et skarpt læserbrev i Demokraten, som Lau-

rent-Lund fra sundhedskommissionen kommenterede i et langt indlæg dateret den 16. oktober.

Af dette indlæg fremgår det, at der i relation til sundhedskommissionen var stor forskel på, om det drejede sig om et benkokeri eller en benmelsfabrik, og at sundhedskommissionen ikke havde noget med fodermelsfabrikkens beliggenhed at gøre. Endvidere anføres det i indlægget *For Kommissionen har det været en stor Tilfredsstillelse, at A/S De danske Fodermelsfabrikker er gået ind på en Overenskomst, som i sanitær Henseende giver os Haand i Hanke med Virksomheden i langt højere Grad end Vedtægten hjælmer os Ret til.*

Endvidere er Selskabet gaaet ind paa at flytte Fabrikken om to Aar."

På dette indlæg reagerede A.O. Poulsen kraftigt i et læserbrev dateret 19. oktober, hvorefter der var stille om sagen til den 7. november, hvor grundejerforeningens sekretær havde et indlæg, hvori han bl.a. skriver: ... *Men en Kendsgerning er det, at det Benoplæg, der før var på denne saakaldte "Fodermelsfabrik"s Plads, til Tider kunne være endog meget generende, særlig om Sommeren baade med Stank og Fluer; men alt dette kan paa langt nær staa Maal med, hvad Beboerne nu maa døje, efter at "Fodermelsfabrikken" er kommen i Gang. Dette staar vistnok paa Højde med, hvad*

*Skanderborgvej
(efter 1923, da
nr. 11 er udvidet)
Forrest Skander-
borgvej 21.
Magdalene-
møllen skimtes i
baggrunden.*

der i den Retning kan præsteres, og naar det er saadan nu i den kølige Aarstid, har man jo ganske rædselsfulde Ting at forberede sig paa til den varme Sommertid.

Dertil kommer, at hele Afløbet fra denne Anstalt, baade for Spildevand og eventuelle Affaldsprodukter, er den aabne Skelgrøft, der danner Amtsskellet og under Landevejen fører lige tæt forbi det tæt bebyggede Gl. Kongsvang. Denne Omstændighed har Sundhedskommissionen vistnok ikke skænket en Tanke. Det er dog et Spørgsmaal, om denne vil paatage dig Ansvaret for en mulig Epidemi stammende herfra...

Disse avisartikler er klæbet ind i forhandlingsbogen efter et bestyrelsesmøde den 5. februar 1918, hvor dagsordenen for den kommende generalforsamling er indført. Der er ikke noget punkt på generalforsamlingen om sagen, og af referatet fremgår det, at typograf Poulsen havde fået en bøde, der med omkostninger løb op i 32 kr. Nogle grundejere havde tilbudt at betale halvdelen og henstillede, at foreningen betalte resten. Det blev vedtaget, men i øvrigt er der ikke refereret noget om sagen i forhandlingsbogen. Kun kan man konstatere, at fodermelsfabrikken ikke er nævnt i Skatte- og Adressebogen for Viby 1920/21. At det i vore ører lyder forfærdeligt, at spildevandet både fra husene og fodermelsfabrikken blev ledt ud i en åben skelgrøft, er en anden sag.

Afslutning

”Ny” Kongsvang er i dag et meget attraktivt villakvarter ligesom også Gl. Kongsvang, Rosenvang og Rosenvænget. Skal man udnævne et af kvartererne som det pæneste, må ”Ny” Kongsvang efter min mening komme ind på førstepladsen. Det kan vi nok først og fremmest takke arkitekt Chr. E. Rohde for, men også beboerne, som i dag i høj grad har øje for, at husene så vidt muligt skal fremstå som de så ud, da de var nye.

KILDER:

Realregister og skøde- og panteprotokoller for de først tinglyste skøder med købekontrakter, Erhvervsarkivet og Landsarkivet for Nørrejylland

Viby Sogns Forhandlingsprotokol, Erhvervsarkivet Arkivalier i Viby lokalhistoriske Samling:

Chr. E. Rohdes tegninger

Forhandlingsbog for Ny Kongsvang Grundejerforening

Bent Keblovskis notater vedr. Kongsvang

Litteratur:

Landsudstillingen 1909 . Aarhus . 1984, jubilæumsskrift

August F. Schmidt: Viby Sogns Historie bd. 1 og 2

”Kongsvang – et dejligt sted at bo” og ”Kongsvang omkring Magdalenemøllen” begge red. Af Bent Keblovski

Artikler i Viby lokalhistoriske Forenings årsskrifter Aarhus Amtstidende

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling 2006/2007

Året 2007 blev ikke så aktivt som 2006, hvor vi selv havde en del udstillinger og aktivt deltog i den store udstilling i Rådhusets trafikhal arrangeret af alle lokalarkiverne i Århus. En udstilling, som i øvrigt førte til, at JP-Århus købte retten til at trykke vore plancher. Det skete som en slags julegave til læserne, idet avisen hver dag i december bragte en planche gengivet på en hel side (af de store endda).

Dette overflødhedshorn af lokalhistorie og de medfølgende artikler om lokalarkiverne har været med til at give arbejdet med et Byarkiv og en byarkivar et løft, så der nu er nedsat et udvalg til at komme med forslag. Endvidere er det indskrevet i Budget 2008, at 30 af 31 medlemmer af byrådet går ind for oprettelsen af denne institution, som vil give hele arkivsagen i Århus et løft og ikke mindst sikre privatarkivalierne i den gamle Århus-købstad. Der er i dag ikke noget "lokalarkiv" for Århus - kun for de gamle forstæder og omegns kommuner.

Samlingen har i årets løb haft flere mini-udstillinger, som vises i gangen uden for vores lokaler. Der har været følgende:

Forlystelser i Viby (februar/marts), postkort og andre filatelistiske seværdigheder fra Viby (marts/maj), Viby Korets 100 år (juni til september), samt Billeder fra Kongsvang (september til november). I forbindelse med Arkivernes dag og novembermødet i Foreningen åbnes en ny miniudstilling.

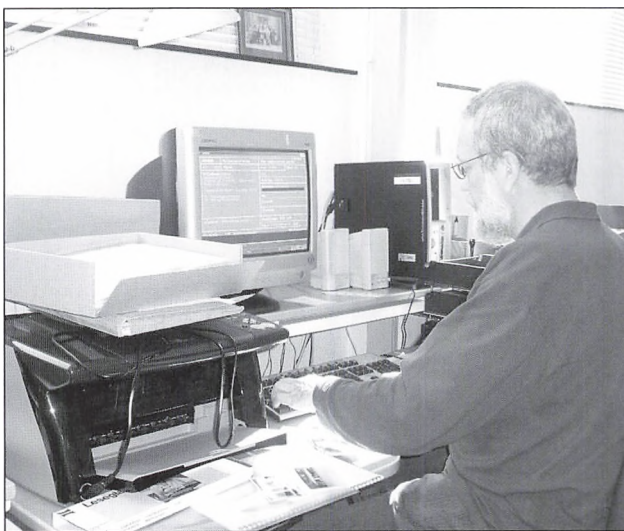
Der har i årets løb ikke været nogen store udstillinger, bortset fra udstillingen i for-

bindelse med Rosenvangskolens Sensommermarked. Her blev vist billeder fra Viby Korets første 100 år, samt fra Ny Kongsvangs knap 100 år.

I Samlingen har året ellers været brugt til registrering af vore mange billeder, avisudklip og fonds, idet Samlingens registreringer, der ligger på et ældre dos-baseret registreringsprogram kaldet ARKIBAS 3, i 2008 forventes konverteret til ARKIBAS 4, der er et moderne program, hvor der senere vil blive mulighed for at søge i alle lokalarkivers samlinger af billeder, idet registreringer dagligt overføres til en stor server i Vejle, hvor Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver har hjemme.

Vi har endvidere fortsat arbejdet med mindesmærker og kunstværker i Viby.

Arbejdet med kunstværkerne er noget hæmmet af, at det er utrolig vanskeligt at fremskaffe oplysninger om kunstværkerne. Med Nyhederne nr. 3 udsendte vi en lille folder med mindesmærker, og med Nyhederne 4 fulgte første blad med Kunstværker. Det er så tanken at følge dette op i de 2 næste numre af Nyhederne med yderligere blade med offentlig kunst i Viby. I serien med Viby-Kanons følger senere seværdigheder i Viby og kendte og betydende personer i og fra Viby.

Vi får heldigvis mange besøgende i Samlingen. Besøgende som søger oplysninger om ældre Viby-borgere eller om det hus, som de skal til at istandsætte og derfor ønsker at vide, hvordan det er "født".

Samlingen leverer udover Nyhederne og Vibybogen også lokalhistoriske artikler til Sognebladet i Viby, Rosenbladet ved lokalcenter Rosenvang, samt Grundejerbladet for Rosenvænget.

I Samlingen arbejder i dag foruden under tegnede og Tove Glud Rasmussen 6 medarbejdere, samt flere løst tilknyttede medarbejdere, der klipper, er webmaster, ordner fotos m.v.

I december måned 2006 modtog Samlingen ved en lille højtidelighed i Salen på Biblioteket en stor mængde arkivalier fra Viby Haandværkerforening, som er sluttet sammen med Viby Handelsstandsforening.

Det er lige den slags, som vi meget gerne vil modtage og opbevare for eftertiden som en del af vor kulturarv. Der var tale om forhandlingsprotokoller, kontingent- og kassebøger, medlemsprotokoller, ringbind med korrespondance, regnskaber, samt masser af billeder, jubilæumsmateriale med meget mere. Afleveringen førte til, at Handelsstandsforeningen fulgte op i begyndelsen af året, hvor vi modtog alle materialer fra denne forening.

Vi kan i den forbindelse oplyse, at vi nu har fået samling på Socialdemokratiets forhandlingsbøger fra starten til 1975. Vi havde et hul fra 1925-1943, men denne bog er nu fremkommet. Viby Sangkors materiale i Samlingen er også suppleret i forbindelse med korets 100 års jubilæum i foråret.

Dette kan tages som en opfordring til andre foreninger, virksomheder m.v. om at gå gemmerne efter og få afleveret alt ældre materiale, før end det forsvinder i forbindelse med personskift eller dødsfald blandt bestyrelsesmedlemmerne.

Klavs Klercke Rasmussen, arkivleder.

Samlingen 2006 i tal:

Åbningstider: 2 timer om ugen (mandage fra 15.30 til 17.30)

Antal besøg: 175

Registrerede afleveringer: 63

Herved indkom bl.a. 18 arkivalier og 292 billeder

Forespørgsler og undersøgelser: 10 heraf 4 skriftlige

Samlingen 2005 i tal:

Åbningstider: 2 timer om ugen (mandage fra 15.30 til 17.30)

Antal besøg: 101

Registrerede afleveringer: 45

Herved indkom bl.a. 12 arkivalier og 151 billeder

Forespørgsler og undersøgelser: 16 heraf 10 skriftlige

Beretning for Viby lokalhistoriske Forening 2006/2007

Den 23. november 2006 holdt forhenværende forretningsfører for Viby Andelsboligforening Ole Maltesen foredrag om sin vej til Viby Andelsboligforening samt boligforeningens historie i korte træk. Desuden omtalte Ole Maltesen de enkelte afdelinger og deres fortrin krydret med små selvoplevede episoder. Især Ole Maltesens omtale af de fortræffelige lejligheder kunne nok lokke de fleste tilhørere til at flytte samme aften. Foredraget blev ledsaget af et flot video-show. Det var derfor helt fortjent, at 90 af foreningens medlemmer var mødt op.

Da foreningens årbog blev udgivet ved arrangementet, sparede foreningen dejligt mange penge i porto ved, at medlemmerne selv tog bogen med hjem.

Årbogens forside viste sig senere at blive mere aktuel end antaget, idet Skanderborgvej 183 i årets løb totalt har skiftet udseende. Bogen indeholdt som sædvanligt en række korte eller kortere erindringsartikler, der fortalte løst og fast om dagliglivet i Viby hovedsagelig i årene omkring 1920 til 1950. Det er af stor værdi at få disse i det store perspektiv lidt upåagtede sider af historien be-

skrevet, selv om de samme historier utvivlsomt i deres grundsubstans kunne skrives nøjagtig ligesådan andre steder i landet.

I forbindelse med Viby Biblioteks 50 års jubilæum 30. august 2006 holdt Chili Turèll alias Inge Margrete Svendsen en meget personlig tale om sine forældre, bibliotekarparret Erik og Marie Svendsen og egne erindringer fra barndommen i og omkring Viby Bibliotek. Denne tale have vi med Chili Turèlls velvillige tilladelse optrykt i årbogen, og derved fik vi en erindringsartikel, der gik længere frem mod nutiden, end vi plejer at kunne præsentere.

Ejvind Hansen og Steen Juul havde forsket i biografen Kinos historie, hvad der kom to små artikler ud af. Til slut, men ikke mindst skal det nævnes, Tove Glud Rasmussen utrætteligt skriver videre om, hvad hun opdager af spændende nyt om gamle dage i Viby. Denne gang var det om de mange epokegørende ting, der skete i Viby i 1906.

Der var rigeligt godt stof til juleferien, hvis ikke bogen var læst længe inden.

Generalforsamlingen blev i år afholdt den 14. marts, og den startede med, at Tove Glud Rasmussen udtalte mindeord over foreningens tidligere formand og medstifter forhenværende skoleinspektør på Vestergårdsskolen, Ejlif Salomonsen, som efter et langt og spændende liv var død få dage forinden.

Der blev fremsat mange forslag til, hvad medlemmerne gerne vil høre om, måske inspireret af den dengang aktuelle udstilling på Moesgård om vikingernes Aros. Bestyrelsesmedlemmerne Tove Glud Rasmussen, Harry Bjørnbak og Helge Gottlieb, suppleant Kirsten Melsen og revisor Steen Juul blev alle genvalgt.

Efter generalforsamlingen fortalte Harriet Rasmussen fra Solbjerg og Omegns Lokalhistoriske Arkiv om Tiset kirke. Vi fik fortalt kirkens historie i store træk og derefter en spændende beretning om uvidende tilflytters fremturen mod kirkens inventar. Historien fik selvfølgelig en lykkelig slutning, hvor de "gamle" sogneboere atter fik sat tingene på deres rette plads bogstaveligt talt.

Hele historien om maleriet, som var sagens kerne, dets tilblivelse og malerens og hans kones liv i slægtshistoriske træk var også en del af fortællingen.

Det var en forfriskende anderledes måde at præsentere et lokalhistorisk arkiv på.

46 medlemmer var mødt op til generalforsamlingen.

Mandag aften den 20. august så det ud som om, at det hvert øjeblik ville begynde at styrte ned; men det holdt tørt hele aftenen, mens Tove Glud Rasmussen var guide på en byvandring i det "Ny Kongsvang", det vil sige vejene syd for Skanderborgvej, som bygmester Rohde stod for bebyggelsen af

fra omkring 1912. Deltagerantallet blev talt til ca. 50 personer; men da der var nogen udskiftning undervejs, antages 60-65 personer at have været med i en del af vandringen.

To gange har der været arrangeret besøg på Moesgård, hvor arkitekt Torsten Hinge har vist rundt samtidig med, at han har fortalt om stedets historie og bygningens mange små og store særheder, som man kun kommer til at kende, når man gennem mange års arbejde på huset har lært det hele at kende. Deltagerantallet var begrænset til 20 pr. besøg, så der blev hurtigt overtegnet til besøget 4. juni. Derfor blev der næsten med det samme arrangeret et nyt besøg den 6. september, så yderligere 20 medlemmer kunne opleve Moesgård på en ny måde. Nyt ved det andet besøg var, at pudset var banket af nogle felter, så man kunne se tidens farvelag.

Den lokalhistoriske bustur lørdag den 8. september viste sig alligevel ikke at være det, som medlemmerne ønskede sig, idet kun en god halv snes stykker fra foreningen og seks medlemmer fra Bymuseets Venner deltog. Der var ellers rigelig af kyndig ekspertise til at guide igennem. I Viby stod formanden samt Tove Glud Rasmussen for rundvisningen i Rosenvænget assisteret af Klavs Klercke Rasmussen, mens Niels Løgger selv tog sig af Åbyhøj og Gammel Åby.

Til gengæld var der tre lokale, Børge Nielsen, Kresten Skjærlund og Kjeld Hedelund Jørgensen, der viste os de mange ukendte spændende steder i Brabrand. Turen forløb godt med frokostophold i Åby sognegård; men ingen ophold til eftermiddagskaffe.

Det blev foreslået for et par år siden på en generalforsamling at holde en bustur, og det er selvfølgelig en skuffelse at blive tilbudt en tur til Brabrand, hvis man hellere vil til Skagen. I bestyrelsen mener vi, at denne tur lå inden for foreningens formålsparagraf, hvilket vi ikke mener at busture til fjernere mål gør. På det område må vi henviser til andre foreninger og arrangører. Muligheder er der nok af på markedet.

Foreningens lille nyhedsblad Nyheder er kommet fire gange i årets løb med omtale af kommende arrangementer og ind imellem lidt supplerende historiske oplysninger i den forbindelse. Desuden har nr. 3 indeholdt et farveark: Oversigt over mindesmærker m.v. i Viby, som Klavs Klercke Rasmussen har udarbejdet. I Nyheder nr. 4, som i skrivende stund endnu ikke er lavet, er det planen at indsætte et tilsvarende ark med flere mindesmærker.

Bogtrykkeren står uden for døren og venter på manuskriptet, så til slut skal det blot oplyses, at foreningens medlemstal ligger ret stabilt på omkring 430.

Ole Linå Jørgensen

Indmeldelse i

Viby lokal- historiske Forening

kan ske til
Viby Bibliotek
Skanderborgvej 170
8260 Viby J.

eller e-mail:
toveglud@stofanet.dk

Indholdsfortegnelse over tidligere årgange af Vibybogen

1990

- Thøger Rasmussen:* Lidt om Viby-forhold omkring 1906.
Bent Keblouszki: Byggeforeningen "Fremtiden".
Bent Keblouszki: Spredte trækk fra Gl. Kongsvang.
Ejlif Salomonsen: Om familien Borchmann og gartnerierne på Lillevej.

1991

- Hanne Marie Rud:* Om kvindeegen og min oldemors erindringer.
Jens Juul: 50 år som beboer i Rosenvang.
Knud Juul: Erindringer fra min drengetid i Rosenvang.
Bjarne Merlitt: Fra hjulspor til villavej - om Vegavej.
Ejlif Salomonsen: Viby Telefoncentral og dens første abonnenter.
Bodil Elling: Litteratur om Viby.

1992

- Tove Glud Rasmuss.:* Lærerinde Anna Sørensen.
Jens Juul: Man kan stadig finde bindingsværkshuse på Enghavevej.
Kathrine Jensen: Kathrine Jensen fortæller om sit liv i Viby.
Ejlif Salomonsen: En bondeslægt i Viby.
Vagner Nielsen: Kirkevej i 1920'erne.
Bodil Elling: Litteratur om Viby (Lars Bjørnbak og kirken).

1993

- Aage Bruun Jespers.:* "Billeder" fra min barndom i Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Historien om et billede.

- Jens Juul:* Hvornår bliver vi gamle?
Carl Bendixen: "Fælleseje".
Carl Bendixen: Saga om et hus i "Fælleseje".
Jytte Kristensen: Et havehus på Junovej.
Ejlif Salomonsen: Flagallé på Kongevej.

1994

- Bernad. Keblouszki:* Erindringer fra Kongsvang.
Tove Glud Rasmuss.: Sichar i Viby - Nordens første kvindehjem.
Vagner Nielsen: Barndomserindringer fra Viby.
Bente K. Rasmussen: 4000 læs sten.
Valdemar Petersen: Et kapitel otte hus.
Tove Glud Rasmuss.: Gartner M. Jensen, Skovdal.

1995

- Erik Hall:* Besættelsestidens Viby.
Bjarne Merlitt: En husvags erindringer.
Richard Høeg: Aleog Richard-harmonikavirtuoser.
Henning Poulsen: Handelsliv på Kongevej.
Tove Glud Rasmuss.: Viby Centret 25 år.
Christian Jensen: Landsbyen, der forsvandt.
Jens Juul/
Tove Glud Rasmuss.: Viby Kommune.
Fra Viby Ugeavis: Det sidste sognerådsmøde.
Lillian Enemærke/
Per Yde Rasmussen: Loft, en gammel Vibyslægt.

1996

- Hanne Skærbæk:* Min barndom på Stenkildegaard.
Bjarne Merlitt: Statsbos boligblokke på Neptunvej.
Tove Glud Rasmuss.: "Den røde skole".
Aksel Loft: Viby feriekolonis tilblivelse.

Jens Juul: Hotel Viby gennem 60 år.
Else Hørlyck: Pigeliv i 30'erne og 40'erne.
Ejlif Salomonsen: Træk af Viby Folkebibliotek historie.
Bente K. Rasmussen: Viby Sogns lånebogssamling.

1997

H. Chr. Johansen: Chokoladedreng i Kinografen.
Tove Glud Rasmuss. m. fl.: I skole i Viby og Rosenvang i 30'erne.

Hans Skov, Moesgård Museum: Nordby - en nedlagt kirkegård fra tidlig middelalder.

Tove Glud Rasmuss.: Det talte man om i 1930'erne: Indlemmelse i Århus.

Kai Knudsen: Hvor blev brandsprøjten af?
Tove Glud Rasmuss.: Edisonsvej - en gammel villavej.
Granild/H.Bjørnb.: Livsfangen på Vidtskue.
Billedserie: FDB i Viby.

1998

Karl Bock: En tur på Nordbyvej i 1928.
Ejner Madsen: En arbejdsplads i Kongsvang.
Fra arkivet: Nyt butikshus i "Stenkildeparken".
Ejgil Clausen: Fra mælkedreng til togfører.
Fra arkivet: Politiet spøger.
Tove Glud Rasmuss.: Byvandring i Rosenvang og Kongsvang i 1927.

Line Sørensen: FDB's hør-eventyr i Viby.
Bodil Elling: Nybyggerliv i Præstevangen.
Bente K. Rasmussen: Musikpræsten i Viby - Jacob Steenberg.

1999

Birgit Øskov: Hørvarefabrikanten på Marselisb.
Jørgen B. Clausen: Bombenatten i Viby 3. august 1941.
Tove Glud Rasmuss.: Den røde låge 100 år.
Bent Keblouszki: Branden på rammefabrikken.
Bjarne Merlitt: Min barndoms Fredensvang.
Tove Glud Rasmuss.: Weekendhytten Dakbjerg 50 år.

2000

Knud Skøtt Knudsen: Viby Lommetørklædefabrik og drengear i Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Jazz Club Korovi
Verner Dalsgaard: Viby set gennem en fristil fra 1940'erne.
Preben Kierstejn: Drukneulykker i 1925 har præget generationer.
Ole Linå Jørgensen: Jernbanerne i Viby.

2001

Børge Hede: Viby Sygekasse.
Tove Glud Rasmuss.: Rosenvang 100 år.
Avisartikel fra 1941: Børnedyrskue i Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Det var ikke sne.
Jens E. H. Petersen: "Bitten" - et havehus i Rosenvang.
Avisartikel fra 1942: Viby sogn fra 1842-1942.
Bente K. Rasmussen: En kirke bliver til.
Interview: Bagerens Inge.

2002

Haakon Nederland: Barndom i Viby.
Helge Gottlieb: Fra Viby Skole til Vestergårdsskolen.
Tove Glud Rasmuss.: Spædbørnehjemmet Vibyhus.
Finn Zachariassen: En rædselsnat i Viby - okt. 1944.
Bente K. Rasmussen: Viby Elværk.

2003

Svend Wiborg: Uvelkommen i Viby.
Finn Zachariassen: 40 år med badeanstalt i Viby.
Jørgen B. Clausen: Skolegang på Rosenvangskolen.
Ole Linå Jørgensen: FDBs fabrikker i Viby.
Aage Vuus Pedersen: FDBs Centralafdeling i Viby.
Avisartikel: Kvindehjemmet "Sichar" i flammer.
Jens Juul: Hovedvej 10 - Europavej 3.
Erik Hall: Husker du vor skoletid.

2004

- Jytte Christensen:* En folkedanserforenings start i Viby.
Erik Hall: En afvigers erindringer.
Leif Willer Rasmus.: Viby Idrætsforening.
Poul Grønning: Viby Fritidsklub m.m.
Hugo Madsen: Viby blandede Kor.
Bent Keblouszki: Byggeforeningen "Fremtiden".
Eva Fisker Petersen: Frivilligt Pige-Forbund.
Ejlif Salomonsen: Viby Afholdsforening.
G. Svane Østbye: Min spejdertid.
Villy Andersen: Socialdemokratisk Forening m.m.
Henn.Bøtke m.fl.: FDF i Viby og dets orkester.

2005

- Leon Nielsen:* 1948 - et skelsættende år for Viby.
Peder Jensen: Fra kontrollass.til skoleinspektør.
Lillian Enemærke: Viby i 40erne og 50erne.
Fra arkivet: 8. maj 1945 i Viby.
Fra arkivet: Husmandsstedet "Egebæk".
Finn Zachariassen: Fragmenter fra mit skoleforløb.
Anna-Lise Rasmuss.: "Hjemme" - det er Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Vibys "byggematador" -
murermester A.P. Gjerrild.

2006

- Christa Stensig N.:* Kogekone, FDB-arbejder, mor til 6.
Jørgen Bitsch: Alderslyst, en forstad til en forstad.
Nina Albret: Husmors hverdag i efterkrigsårene.
Chili Turèll Tale ved Viby Biblioteks 50 års jub.
F.Frisch og E.Hall: Frisk fra Viby.
Ejvind Hansen: KINO, Vibys biograf.
Steen Juul: KINO-erindringer.
Kirsten Melsen: Nana Mogensen.
Tove Glud Rasmuss.: Vibys i 1906.
murermester A.P. Gjerrild.

- da vi var børn i Viby...

1915 - Børnenes idenditet ukendt.

**LOKALHISTORISKE
FORENING**

VIBY BIBLIOTEK, 8260 VIBY J.

ISBN: 0905-801X